

II RIIGIKOGU

6. istungjärk.

Protokoll nr. 133 (9). 1924. a.

II Riigikogu koosolek 23. septembril
1924 a. kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 80 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **Fr. Akel**, rahaminister **O. Strandman**, siseminister **Th. Rõuk**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, teedeminister **K. Kark**, põllu-tööminister **A. Kerem**.

P ä e w a k o r d :

1. Koosseisu komisjoni ettepanek Riigikogu liikmele Jaan Wain'ile määratud aresti ärakandmise edasilükkamise asjas.

2. Koosseisu komisjoni ettepanek Riigikogu liikme Boris Kumm'i wahialla jätmise asjas.

3. Tallinna konserwatooriumi õppejõudude palgaseaduse eelnõu — hariduskomisjoni ettepanek.

4. Eesti wabariigi Tallinna konserwatooriumi seaduseelnõu — hariduskomisjoni ettepanek.

5. Kaitserõugetepanemise seaduse muutmise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.

6. Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseadus — II lugemisel.

7. Üüriseaduse muutmise ja kaotamise seadus — I lugemisel.

8. Wähemusrahwuste omawalitsuse korraldamise seadus — II lugemisel.

9. Eesti kultuurkapitaali seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **L. Raudkepp**.

Sekretääri kohal abisekretäär **O. Köster**, pärast abisekretäär **J. Wain**.

Koosolek algab kell 5.10 min.

1. Päewakorra täiendamine. Juhataja **L. Raudkepp**: Awan Riigikogu koosoleku Päewakorra kohta on tulnud ettepanek rkl. Rimmel'i poolt, wõtta esimeseks päewakorra-punktiks komisjonide täiendawad walimised.

Sõna päewakorra kohta on härra haridusministril.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Teen ettepaneku wahetada III. ja IV. päewakorra-punkt ümber, see tähendab — III-as wõtta IV-ks ja IV-as — III-daks, sellepärast, et kolmas punkt oleb neljanda punkti otsustamisest.

Juhataja **L. Raudkepp**: Päewakorra kohta on tehtud kaks ettepanekut: 1) wõtta esimeseks punktiks komisjonide täiendawad walimised ja 2) wahetada kolmanda ja neljanda punkti kohad.

Kes on selle poolt, et wõtta I-ks päewakorra-punktiks komisjonide täiendawad walimised. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Kes on selle poolt, et wõtta päewakorra-punkt III. — IV-ks ja VI. — III-ks. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. Sellega on päewakord kindlaks määratud.

Enne päewakorra juurde asumist on sõna isiklikus asjas rkl. Einbund'il.

K. Einbund (põl.): Austatud Riigikogu liikmed! Teie mäletate, et kewadise istungjärgu wiimasel koosolekul esines Riigikogu liige Liigand siit kohalt seletusega, et sel ajal, kui siseministriks olnud Einbund, lastud Eesti wabariiki suurel arwul juute Wenemaalt sisse, sealjuures aga seletamata jättes, kuipalju nendest juutidest siia on on jäänud ja kuipalju mitte. Riigikogu liige Liigand ütleb selle kohta järgmist: „Selle kohta tahaksin mõned arwulised andmed ette tuua, mis natukene teist keelt kõnelewad. Nimelt on mul andmed Narwa karantiinist läbikäinud ja Eestisse tulnud elanikkude ja juutide kohta 1920 a. kuni 1. oktoobrini 1923 a. Nende andmete järele on sealt sisse tulnud kokku 44.946 inimest. Sellest arwust on 625 juuti. Ja nimelt: 1920 aastal on sisse tulnud 19.476 inimest, nende hulgas 68 juuti, — see oli terwel sellel aastal, kui härra Olesk oli siseminister. 1921 aastal on üldse sisse tulnud 16.537 inimest, nende hulgas 33 juuti, 1922 aastal on sisse tulnud 6.586 inimest, nende hulgas 52 juuti ja 1923 aastal kuni 1. ok-

toobrini, see on 9 kuu jooksul, 2.347 inimest ja nende hulgas 472 juuti, ja see teeb 20,1% selle aasta üldarwust. Ma tahaksin weel juurde lisada, et need juudid on sellel ajal tulnud, kui siseministriks oli härra Einbund ja nimelt sellel ajal, kui walitsuses oli domineeriw osa põllumeeste kogudel.“

Minul on wahepeal korda läinud politsei peawalitsuselt andmeid saada, mida ma Riigikogu liigetele ette kannaksin. Pean tähendama, et Riigikogu liikme Liigand'i poolt esitatud üldarw — 472 juuti — ei wasta mitte üldisele juutide arwule, sest juba 1923 aasta üldarwu järele üksi on sisse tulnud 730 juuti. (O. Liigand, rhw.: Minu arw käis ainult kunni oktoobrini.) See on õige, kuid wõtame siiski terve aasta arwu. Ma tahtsin tähendada, et härra Liigand'i poolt esitatud üldarw on vähem, kui tegelikult sissetulnud juutide arw üksi 1923 aasta jooksul.

Enne kui politsei peawalitsuse andmete ettelugemisele asuda, pean weel tähendama, et kunni 1923 aastani, see on, 1921 ja 1922 aastal, tulid meil juudid sisse kodakondsusesse opteerimise kaudu ja kodakondsusesse opteerimine ei käinud mitte siseministeeriumi funktsioonide, waid kodakondsuse komisjonide funktsioonide hulka, nii et meil tõelikult kõnelda jääb ainult 1923 aastast, mil meil liikumine Wenemaa wahel wabaks sai, ja sellepärast lubage minule ette kanda politsei peawalitsuse andmed 1923 aasta kohta. Siit leiame, et laewaselts „Pitka ja Pojad“ kaudu on Wenemaalt Eestisse rändanud 647 juuti, kes kõik 1923 aasta jooksul Eestist wälja sõitnud. (Wahelhüüe: Mispärast „Pitka & Pojad“ kaudu?) Sellepärast, et leping „Pitka & Pojad“ kontoriga tehti walitsuse ülesandel, see tähendab, kirjutati alla walitsuse ülesandel siseministri poolt, ja selle lepingu järele olid tingimised Wenemaalt transiit-läbisõitjate kohta, see tähendab, transiitwiisumite põhjal läbisõitjate kohta. Sellest lepingust oli Eesti walitsus aineliselt huwitatud sellepärast, et iga läbisõitwa isiku pealt sai Eesti walitsus täiskaswanu pealt 5 dollarit ja alaealise pealt 2½ dollarit. (M. Martna, sd.: Kas härra Pitka kaudu?) See maks oli sellekohase erilepingu põhjal kokku lepitud. Niisugused lepingud kestawad ka praegu.

1923 aastal tuli juba teisi läbiweo tahtjaid juurde ja sellepärast on nüüdsed lepingud juba mitmete firmadega, kuna 1923 aastal teisi firmasid ei olnud peale „Pitka & Pojad.“ (M. Martna, sd.: Kumb pool on rängem, kas „Pitka wõi Pojad“?) Seda ma ei tea, kumb pool sellel firmal rängem, tean ainult, et see on firma nimi. (E. Weberman, rhsw.: Kas härra Martna mõtleb sellega „Pitka'le“ hoopida? — M. Martna, sd.: Teie kardate ikka „Pitka“ kukla pärast. Kartke oma kukla pärast.)

Juhataja **L. Raudkepp**: Riigikogu läheb päewakorra juurde:

2. Komisjonide Tööraha ühise wä- täiendawad wa- rinna rühma poolt on limised. ettepanek walida koos- seisu komisjoni rkl.

Priks. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

3. Koosseisu kom- Koosseisu kom- misjoni ettepanek misjoni aru- Riigikogu liikme andja **T. Kalbus**: Jaan Wain'ile mää- 1. augustil esines ratatud aresti ära- kohtuminister Riigi- kandmise edasilük- kogu juhatus kaudu kamise asjas. ettepanekuga Riigi- kogu liikme Wain'i

wangistamiseks, sellepärast, et tema kohtupalati otsusega 11. septembrist 1923 a. on mõistetud, kui ajaleht „Sotsiaaldemokraadi“ wastutaw toimetaja, kaheks nädalaks aresti, ja see kohtupalati otsus on seaduslikku jõusse astunud. Koosseisu komisjon waatas selle kohtutoimetuse läbi ja otsustas 6 häälega 1 hääle wastu Wain'ile määratud kahenädalist aresti kunni II Riigikogu wolituste lõpuni, nagu see põhiseaduses ette nähtud ja lubatud on, edasi lükata, ja nimelt sellepärast, et karistus ei kuulu mitte niisuguste karistuste hulka, mille põhjal Riigikogu liige oma õigused kaotama peaks. Ja kuna see mitte esimene niisugune küsimus Riigikogul otsustada ei ole, sellepärast on koosseisu komisjoni ettepanek järgmine: Riigikogu, ära kuulates kohtuministri esitist Riigikogu liikme Jaan Wain'i wahi alla wõtmiseks nõusolekut awaldada, otsustab Riigikogu liikme Jaan Wain'ile määratud kahenädalise aresti ärakandmise kohtupalati otsuse põhjal

11. septembrist 1923 a. põhiseaduse § 49 põhjal edasi lükata kunni II Riigikogu wolituste lõpuni.

J. Soots (põl.): Lugupeetud rahwaesitajad! Nagu aruandja juba seletas, on koosseisu komisjon oma enamusega, ühe, nimelt minu hääle vastu — otsustanud Riigikogule esitada Jaan Wain'ile määratud karistuse ärakandmise edasi lükata kunni II Riigikogu wolituste lõpuni. Kuigi põllumeestekogude rühma enamus selle poolt on hääletanud, ei saa mina selle koosseisu komisjoni ettepanekuga ühineda. Motiivid selleks oleksid järgmised. Need isikud, kes hääletasid koosseisu komisjonis ettepaneku poolt, läksid peasjalikult sellest seisukohast välja, et kui trahw suur on, siis tuleb nuhtlus otsekohe ära kanda, kuna väikese trahwi juures karistuskandmine edasi tuleb lükata. Mina waatan selle küsimuse peale teisiti. Mina ei loe seda mitte peamõõduandwaks, kas trahw suur wõi väikene on, waid minule on tähtis kuriteo karakter ehk iseloom. Minule öeldi, et kui mina olla omal ajal hääletanud Zimmerman'i karistusekandmise edasilükkamise poolt, kellele suurem trahw määratud, siis peaksin mina ka selle poolt olema, et Riigikogu liikme Wain'i karistusekandmine edasi lükata, sest selle karistus olla vähem. Olgugi, et Zimmerman'i karistus suurem oli, kui Jaan Wain'ile määratud karistus, kuid mõlemate süütegude karakterid on minu arust täiesti lahkuminewad. Kuna mina härra Zimmerman'i süüteost midagi alatut ei wõinud välja lugeda, siis on ometi laimamine, auteotamine jne. alatu karakteriga süüteod. Ja umbes sarnane on härra Wain'i süütegu. Ja niisuguste süütegude kohta arwan mina, et nende tegijad, selle peale waatamata, kas nende eest on määratud väiksem wõi suurem nuhtlus, tuleksid kohe nuhtlusekandmisele saata. Mõelge ometi, kuidas see kõlab, kui meie käest küsitakse, kes meil Riigikogu juhatuses istuwad, ja meie wastama peame, et seal ka mõni kohtu poolt süüdimõistetud auhaawaja wõi laimaja jne. istub. See iseenesest Riigikogule küll au ei tee. (M. Martna, sd.: Aga see, mida härra kindral praegu räägib, teeb küll au?) See teeb muidugi au! Härra Wain'i parteisõprade poolt katsuti komisjonis seletada, et härra Wain isiklikult süüdi ei ole, et wõib olla on was-

tawa artikli mõni teine kirjutanud. Mina arwan, et kui härra Wain oli ajalehe wastutaw toimetaja, siis oli tema õigus ja kohus nende artiklite järele walwata, mis lehte trükki läksid. Wõib olla, et härra Wain tõesti seda isiklikult kirjutanud pole, kuid kirjutajat pole ta ka välja andnud, ja sellepärast on kõik wastutus tema peal. Isiklikult kaldun mina arwamisele, et tema ise mitte ka süüta ei ole, sellepärast, et juba I Riigikogust teada on, et Wain luisata oskab. (J. Piiskar, is.: Kas see on auhaawamine! Millega põhjendate seda?) Mina toon teile silmapilk näite ja tuletan teile ühte juhust I Riigikogust meelde. Tuletage meelde, kui esimese Riigikogu aegul härra Wain tuli ja teatas, temale olewat teada, et selleaegne sõjaminister kindral Soots olla oma kabinetis warjanud kedagi landeswehrlast Nieländer'i samal ajal, kui kaitsepolitsei trepil seisnud. Sõjaminister olla temale põgenemise võimaldanud. Mina ütlesin juba seekord, et see wale on, ja tõendan sedasama ka praegu. (J. Piiskar, is.: Kuidas see siis minusse puutub?) See puutub Teisse niipalju, et Teie küsisite, millega mina põhjendan, et härra Wain luisata oskab. Nüüd mina tõendasin oma ütelist faktiga. Kui see isik olematut asja siin awalikult tõendada püüdis, siis wõib niisugune isik ka isiklikult ajalehes laimawa artikli kirjutada, ja sarnasel härral on küll paras aeg otsekohe oma karistust ära istuma minna. Sellepärast hääletan mina isiklikult koosseisu komisjoni ettepaneku vastu, sellepeale waatamata, et suurem hulk meil rühma liikmeid on koosseisu komisjoni ettepaneku poolt.

Juhataja L. Raudkepp: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja T. Kalbus: Faktilise märkusena ja lõpusõnana pean ma ütleva, et kohus ei ole mõistnud Riigikogu liiget Wain'i kinni mitte sellepärast, et ta oleks ise selle artikli kirjutanud, waid tema, kui ajaleht „Sotsiaaldemokraadi“ wastutaw toimetaja, wormiliselt wastutab kõigi kirjatükkide eest, mis ajalehes ilmuwad. Sellepärast ei ole härra Soots'i seisukoht ja põhjendused, nagu oleks rkl. Wain ise selle artikli kirjutanud, mitte õiged. Riigikogu liige Wain, kui ajaleht „Sotsiaaldemokraadi“ wastutaw toime-

taja, on puht wormiliselt selle artikli eest wastutaw.

Juhataja L. Raudkepp: Koosseisu komisjoni poolt on ettepanek tehtud kohtupalati otsuse põhjal 11. septembrist 1923 a. rkl. Jaan Wain'ile määratud kahenädalise aresti ärakandmine põhiseaduse § 49 põhjal edasi lükata kuni II Riigikogu wolituste lõpuni. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. Isiklikus asjas on sõna rkl. Einbund'il.

K. Einbund (põl.): Ma kasutan lõpetamiseks ainult pool minutit. Nagu ma juba tähendasin, on esimese liigi järele 1923 a. sisse sõitnud juudidrahwusest 640 isikut ja kõik on ühtlasi ka wälja sõitnud. Siis on weel teise liigi sissesõitjaid, nimelt supeluswõõrad ja läbireisijad. Selle liigi sissesõitjate olemasolu on tingitud wastawatest walitsuse ülesannetest sise-ministrile. Selle liigi all sissesõitjaid on olnud 90, keilest 85 on wälja sõitnud ja 5 siia jäänud, kuna teised supeluswõõrad kas sõitsid edasi wõi läksid tagasi, nõnda et nendest on ainult 5 siia jäänud. Ühtlasi on politsei-peawalitsusest minule antud nende isikute nimekiri, kes siia on jäänud ja sellest selgub, et nendest wiieist isikust on 3 naist ja 2 meest, kes on siit pärit ehk siin sündinud ja politsei-peawalitsus on otsustanud neid siia jätta. Lõpuks pean tähendama, et kõigi nende asjade otsustamine allus politsei-peawalitsusele ja tema tegutses sellekohaste kirjalikkude juhtnõõride põhjal, nii et sise-ministeeriumi juhataja kätte need asjad wõisid tulla ainult edasikaebtuste põhjal. Kas edasikaebtuste põhjal neid asju sinna tuli wõi mitte, seda ma ei mäleta, kuid resultaat on see, et kõigist 730 juudist on siia jäänud ainult 5 isikut. Meelde tuleb tades antud juhtnõõre, leian, et politsei-peawalitsus on kõigiti korralikult talitanud, käies antud kirjalikkude juhtnõõride järele. Sellega loen mina Riigikogu liikme härra Liigand'i poolt tehtud seletuse ja mõtteawalduse, mis etteheiteina minu ja minu tegewuse wastu oli sihitud, lõpetatuks. (O. Liigand, rhw.: Kas Teie ei tooks andmeid selle kohta, kui palju neid eelmistel aastatel siia jäi ja kui palju läbi läks.) Need andmed olete Teie politsei-peawalitsusest kaasa saanud ja ma palun, wõtke politsei-peawalitsusest

ka teised andmed, kuid ma wõin öelda, et ka need Teie kasuks ei kõnele.

4. Koosseisu komisjoni ettepanek Riigikogu liikme Boris Kumm'i wahiallajätmise asjas. Koosseisu komisjoni aruandja **T. Kalbus:** Rkl. Boris Kumm'i süüdistatakse u. n. s. § 102 ja s. n. s. § 269 ja 273 põhjal, see on, et ta on osa wõtnud salaorganisatsioonist, mille eesmärk on Eestis maksma riigikorra kukutamise wägiwalla abil ning selle asemel kommunistliku töörahwa nõukogude wabariigi diktatuuri maksmapanemine. Selle sõjaministri esitise waatas koosseisu komisjon läbi ja otsustas Riigikogule esineda ettepanekuga, kohtuwõimudele lubada rkl. Boris Kumm'i wahialla jätta. Rkl. Boris Kumm oli wahialla wõetud weel enne, kui ta Riigikogu liikmeks sai. Põhjused, miks koosseisu komisjon sarnasele otsusele tuli, on seletuskirjas tähendatud ja ma arwan, et neid siin uuesti kordama ei maksa hakata. Ühtlasi tähendan juurde, et süüdistusakt, mis sõjaringkonna kohtu prokurööri poolt kokku seatud on, käib Boris Kumm'i kohta järgmiselt: „Kumm isegi ei salga ja tunnistab järgmist: tema on ühise wäerinna tegewuskawa 12 nõudmist omaks wõtnud, kihutuskõnesid pidanud ning kihutuskirjandust laiali laotanud ja 1923 a. suwel on käinud ühes Anderson'iga Pärnu sadamas seiswas nõukogude Wene laewas ning awaldas oma nõusolekut Riigikogu walimiste ühise wäerinna nimekirjas esineda.“ Need on faktilised andmed Boris Kumm'i kohta. Koosseisu komisjoni nimel teen ettepaneku esitist wastu wõtta.

E. Luts (ühw.): Süüdistust, mida Riigikogu liikme Boris Kumm'i kohta koosseisu komisjoni poolt ette toodi, ei saa kuidagi süüdistuseks nimetada. Pannakse süüks, et tema ühise wäerinna „12 nõudmist“ omaks on wõtnud, siis ütlen mina, oleks pidanud need lehed kinni panema, kus nendest 12 nõudmisest kirjutati. Siis süüdistus, Boris Kumm on koosolekuid pidanud. Oleks need koosolekud riigiwastased olnud, siis oleks igatahes kohe protokollid tegema pidanud ja wastutusele wõetama. Kuid tegelikult on siin näha, et meil tegemist on poliitilise meelsuse pärast tagakiusamisega, nagu taga kiusati ka neid seltsimehi, kes Riigikogu poolt kohtule juba on wälja an-

tud. Riigikogu, niisamuti ka koosseisu komisjon on näidanud, et Riigikogu liikmed Eesti Riigikogus kõik üheõiguslikud ei ole. Siin antakse meid, töörahaesitajaid järjekindlalt Riigikogust välja, kellele demokraatlik kohus veel süüdi leidnud ei ole, kuna parempoolseid ja sotsiaaldemokraatlikust rühmast Riigikogu liikmeid, kellele juba kohtu poolt karistus mõistetud, välja ei anta. Meie oleme selle poolt, et Riigikogu liikmeid üldse välja ei antaks, kuid siin on näha, et tahetakse meie rühma, tööraha ühise väerinna rühma, Riigikogust kõrvaldada, et siis parempoolsetel rühmadel ühes sotsidega parem oleks pirukat maitseda. (M. Martna, sd.: Kuidas selle pirukaga lugu on, mida Teie omale iga kuu lõpul maksta lasete?) See ei ole mingi pirukas. (M. Martna, sd.: Meie ei saa keegi mingisugust tasu. E. Weberman, rhsw.: Rääkige Nanilson'ist ka midagi. Wahelhüüded: Õige see oleks küll. Minge aga Moskwa!) Kuid iga komisjoni koosoleku pealt saate Teie 600 marka, mis palju suurem on, kui Riigikogu liikme palk. (Wahelhüüde pahemalt poolt: Olete kadedad? M. Martna, sd.: Teil on kahju, et teie sellest pirukast ilma jääte.) Meil ei ole see pirukas tähtis, waid tähtis on see, mida seal komisjonis tehakse, kuhu meid ei lasta.

See on kindlasti teada, et ka tänasel koosolekul Boris Kumm otsustatakse Riigikogust välja anda nagu endiseidki tööraha tegelasi. Meie teda kaitsta ei saa, sest meie sõnu ei võeta arwesse, ei mõelda ka sugugi selle peale, et Boris Kumm süütu on. Sellepärast pidagu meele need väljaandjad, et ükskord peawad Boris Kumm'i ja teiste ees, keda nad on välja andnud, wastutust andma. (Wahelhüüded keskelt: See on ähwardus! Ärge nüüd ähwardage.)

Juhataja L. Raudkepp: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Sõna on hääletamise motiivide kohta rkl. Gustawson'il.

O. Gustawson (is.): Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei ja iseisewa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühma nimel on mul hääletamise motiivide kohta seletada järgmist:

Meie kaks rühma seisame enne kui pärast seisukohal, et tuleb kaitsta Riigikogu liigete immuniteti. Meie oleme endiselt korduwate katsete wastu, mis sihitud selleks, et nõrgestada Riigikogu pahemat tiiba keskkoha ja parema tiiba kasuks. Sellejuures oleme meie aga weendunud, et Riigikogu liigete immuniteti ei tohi saada sarnaseks kilbiks, mille warjul õhutatakse, kawatsetakse ja toime pannakse poliitilisi tapatöid.

Langenud Riigikogu liikme Jaak Nanilson'i tapmise puhul heitsime meie awalikult ühise väerinna rühma aadressil süüdistuse: „mõrtsukad kuulwad Riigikogu kommunistliku tööraha ühise väerinna rühma.“ Sinna kuulub ka Boris Kumm, kelle väljaandmise küsimus täna otsustamisel. Kunni siamaani ei ole Riigikogu tööraha ühine väerind midagi teinud selleks, et nende aadressil heidetud süüdistust tagasi tõrjuda. Just selle wastu: kõik tundemärgid räägiwad selle poolt, et nemad selle toimepandud poliitilise tapatöö heaks kiidawad! Kas wangisistuw Boris Kumm seda mõrtsukatööd pooldab wõi mitte, ei ole meile teada. Mis meil aga teada, on see, et tema senni ei ole välja astunud sellest rühmast, kelle aadressil sarnane ränk süüdistus langeda lasti. Nii kaua kunni Riigikogu kommunistlik tööraha ühise väerinna rühm wõi tema üksikud liikmed Nanilson'i tapmist ja sarnaseid mõrtsukatöid üldse awalikult hukka mõistnud ei ole, ei tõuse meie käsi nende kaitseks. Meie rühmad jääwad hääletamisel erapooletuks. (J. Soots, põl.: Kuulge, Riigikogu liige Ast hääletas ju komisjonis väljaandmise poolt.)

Juhataja L. Raudkepp: Koosseisu komisjoni poolt on ettepanek, lubada kohtuwõimudele wahialla jätta Riigikogu liiget Boris Kumm'i. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

5. Eesti wabariigi Hariduskomisjoni aruandja Tallinna konserwatooriumi sea- ja H. Bauer: Tallin-
duseelnõu — linnas töötab juba mitu
I lugemisel. aastat eraõpeasutus

„Tallinna kõrgem muusikakool ehk konserwatoorium.“ Et tema olemasolu rohkem kindlustada, siis pööras konserwatooriumi juhatus haridusministeeriumi poole palwega, et see

asutus riigistataks, ja et tema sealjuures jaotataks kahte ossa: alam osa — muusikaline eelkursus ja draamakursus ja ülem osa wõi akadeemiline kursus.

See küsimus wõeti walitsuse poolt arutamisele, kus selgus, et riigistamise puhul esimesel aastal tõuseksid kulud 12. miljoni suuruseni, kuna pärast läheksid nad palju suuremaks, sest pärastpoole tuleks riigil omal kulul riikliku konserwatooriumi wääriline hoone üles ehitada, mis praegu, kui eraasutus, lihtsajamajas asub, kuhu ta aga, kui riigiasutus, jääda ei wõiks. See läheks siis igatahes mitukümmend miljonit maksma. Peale selle on tulewal aastal kindlasti ette näha, et konserwatooriumi eelarwe palju üle 12. miljoni tõuseb.

See küsimus oli mitmel korral Riigikogu komisjonis arutamisel. Kõigeesiteks oli ta hariduskomisjonis. Komisjon muidugi ei olnud selle wastu, waid põhimõttelikult täiesti selle poolt, et meie muusikalist õpeasutust toetama peame ja wõttis sellepärast selle eelnõu esimesel lugemisel wastu, aga saatis selle eelnõu enne lõpulikku otsustamist weel rahaasjanduse komisjoni. Rahaasjanduse komisjon leidis, et nii suuri wäljaminekuid riik oma peale wõtta ei saa, sest nagu öeldud, esimesel aastal läheks riiklik konserwatoorium 12 miljonit maksma, ja edaspidi läheksid kulud weel suuremaks. Sellepärast leidis rahaasjanduse komisjon, et kõigesuurem summa, mis muusikalise kõrgema kooli peale kulutada wõiks, oleks 8 miljonit marka aastas.

Peale selle tuli see küsimus uuesti hariduskomisjonis arutamisele ja seal leiti, et terwele sellele seadusele on liiga laialine alus pandud. Asutus on nii suur ja nii laialine ette nähtud, nagu seda isegi meie suuremates naaberriikides ei ole. Riiklikku konserwatooriumi ei ole Soomes, ei ole ka Rootsis. Rootsis maksab riik ainult kooli kõrgemas wõi akadeemilises osas õpejõudude palgad, kuna asutus on eraasutus. Ka teistes riikides, mis palju rikkamad olid, kui meie riik, ei olnud konserwatooriumid mitte riiklikud asutused, waid olid eraseltside poolt ülewalpeetawad ehk küll riigi õigustega. Nii oli see ka rikkal Wenemaal kunni Kerenski ajajärguni.

Nii ei ole wõimalik, et meie kehmem riik seda luksust omale lubaks. Ka ei oleks õiglane just Tallinnas wõtta riigi

kulule muusikaline eelkursus ja siis ka draamakursus, milles esimeses suuremalt osalt keskkooli ja algkooli õpilased wiuli- ja klaweritunde wõtawad, kuna teistes linnades, Tartus ja Walgas, kus küll ka muusikakoolid olemas, wõimalust riigi kulul muusikalist algharidust saada mitte ei oleks. Miks peaks aga Tallinna elanikkudel wõimalus olema isegi algõpetust klawerimängus saada, kuna üle riigi ka paremad talendid selles suhtes kõrwale jääksid. Peale selle läheks iga muusikaliselt haritud inimene riigile liiga kalliks maksma. Meil kõigewähemalt tuleks iga õpilane aastas 20 tuhat maksma. See on kõigewähemalt, kui 12. miljonit aastas toetust makstakse, kui see aga tõuseb, nagu seda kahe-kolme aasta pärast ette näha, siis läheks iga muusikaõpilane riigile aastas 30 tuhat marka maksma. Kui meie arwame, et iga õpilane kolm aastat eelkursusel õpib, siis läheks iga algkursuse õpilane riigile 60 kunni isegi 90 tuhat marka maksma. See igatahes ei ole õiglane. Kuskil ei ole seda, et riik eraisikute muusikalise eelhariduse oma kanda wõtaks. Ka akadeemilisel kursusel on selle korralduse juures kunstnikkude ettewalmistus õige laialdaselt mõeldud. Akadeemilises osas on arwestatud iga aasta lõpetajaid kunstnikka üle 70 isiku, lauljaid — 10, klaweri alal — 20, näitlejaid — 15 jne. Nii et iga aasta lõpetaks akadeemilise osa kõigewähemalt 70—80 isikut. Kuhu asuksid kõik need kõrgema muusikaharidusega isikud tööle, see on õige raske ette näha. Igatahes ei ole wõimalik iga aasta 80 kunstnikule kohtasid anda igal alal — peale laulu ja klaweri weel tsello, metsasarwe, kontrabassi jne. alal kohtasid leida. Pärastpoole tõuseks nende arw isegi 90—100-ni aastas. Uutele kõrgema muusikaharidusega isikutele, kelle arw iga aasta umbes 100 wõrra suureneb, Eestis kohtasid muretseda ei saa. Loomulik järelendus oleks üliproduktioon. Nii siis leidis hariduskomisjon, et seaduseelnõu liiga laialt on kokku seatud, näiteks on õpejõudusid arwatud 57 isikut, 1 direktor, 2 inspektorit ja 54 professorit ja õpetajat, see on juba liig!

Hariduskomisjon jõudis ülemaltähendatud põhjustel peaaegu ühel häälel sellele otsusele, et Tallinna konserwatoorium ei peaks mitte riiklikuks asutuseks saama, waid eraasutuseks jääma, mille

akadeemilise osa ülewalpidamise eest ta riigilt toetust saaks. Praegu annab riik selleks 2 miljonit marka Tallinnas ja 1 miljon Tartus. Igatahes ei kuulu toetuse küsimus aga mitte käesolewa seaduseelnõu raamidesse, waid seda küsimust tuleb haridusministeeriumil uuesti läbi töötada. Ei ole aga mitte õiglane, et Tallinna elanikkudele anname kõik võimalused muusikalist eriharidust saada, kuna kodanikkudel teistes linnades ja üle maa see võimalus täiesti puudub. Sellepärast leiab hariduskommisjon, et seda seadust sel wiisil ja sel kujul, nagu ta esitatud, mitte võimalik ei ole wastu wõtta ja paneb Riigikogule ette Eesti wabariigi Tallinna konserwatooriumi seaduseelnõu tagasi lükata.

H a r i d u s m i n i s t e r H. B. R a h a m ä g i: Wäga austatud Riigikogu liikmed! Mina tahaksin ainult puudutada neid motiive, mispärast endise walitsuse poolt on esitatud Riigikogule see seaduseelnõu ja kawatsen näidata konserwatooriumi tähtsust ja tarwidust. Igal rahwal on ajaloos oma erilised wõimed ja nii nagu meie seda leiame ajaloo mõtte- teaduses — ajaloo filosoofias — on just wäikestel rahwastel ülesandeks üleilmlikule kultuurile natukene pakkuda, üleilmlikku kultuurilist tasapinda tõsta ja oma kultuuriga ka suurrahwastele midagi anda. Eesti rahwa kohta öeldakse, see on meie kõigile ka tutaw, et Eesti rahwas on laulja rahwas, ja wõiks isegi öelda, et ka iseseiswuse on Eesti rahwas omis laules enesele kätte laulnud. Eesti rahwas on siin olnud paljudele suurtele rahwastele eeskujuks, ja meie wõime uhked olla oma laulupidude peale, sest need laulupeod on mõjunud, et ka näiteks suur Inglise rahwas Eesti rahwa laulupidule eeskujul sel aastal suurema laulupeo on korraldanud.

Meil on riigis olemas igasugused ette- walmistusasutused haridus- ja tööstus- aladel, on olemas igasugused erilised koolid, ja sellepärast nägi eelmine walitsus põhjendatud olema ka selle nõudmise, et helikumsti alal peaks olema samuti eriline kool, kus muusikaandelised isikud eriharidust wõiksid saada. Tarwidus igatahes selle järele on, sest muusikakoolides õpib hulk õpilasi. Tallinna muusikakoolis on üksinda näiteks 550 õpilast, kes tänawu aastal seal õpiwad. Kui nüüd öeldakse, et riiklikku konserwatooriumi tar-

wis ei ole, siis peab seda ütleva ka teiste riiklikkude koolide kohta ja peaks neid ka samuti osalt ära kaotama.

Mis puutub nüüd edasi nendesse kuldusse, mis konserwatooriumi riigistamine tooks, siis on wäide, et see uusi kulusid riigile looks, osalt õige. Konserwatoorium annaks riigile maja, oma liikkuwa ja liikumata waranduse, mille wäär- tus oleks kokku 3—3½ miljonit marka. See maja tuleks walmis ehitada ja see nõuaks ühekordset kulu riigilt. Samuti nõuaks kulu sellega ühenduses olew konserwatooriumi laiendamine. Konserwatooriumi üldkulude katteks on arwanud rahaasjanduse komisjon toetust ligi 8 miljonit marka aastas, kuna konserwatooriumi õpejõudude ülewalpidamine läheks maksma 13 miljonit marka, nii et siin wahe oleks 5 miljonit marka. Igatahes on see ka wahe ja praeguse majandusliku kitsikuse aegadel wõib ehk see palju tähendada. Kuid see wahe ei ole suur. Peale selle tahan mina weel rõhutada, et konserwatoorium ei ole mitte üks puhta kunsti harrastaja, waid on ka samuti rakendus-kunsti harrastajaks. Öeldi siin, see asutus tuleks Tallinna ja Tallinn oleks eesõigustatud, siis wõime öelda, et igal linnal oma pluss haridusasutuste näol olemas. Tartus on ülikool, Tallinnas on tehnikum ja Tallinna wõib ka konserwatoorium tulla. (J. Luur, krst.: Konserwatoorium tuleks Narwa wiia!) Ühes kohas igatahes peab ta asuma, ja minul ei oleks midagi selle wastu, kui tema Narwa üle wiidaks, kui ta aga oleks, kui see aga tegelikult võimalik oleks. Need oleksid siis motiivid, missuguste pärast tuleks toetada käesolewat seaduseelnõu. Pealegi tuleks konserwatooriumi nii-kui-nii toetada, sest ka praegu saab konserwatoorium 2 miljonit riiklikku toetust ja peale selle ka weel teised muusikakoolid ligikaudu ühe miljoni. Tulewiku kohta on rahaasjanduse komisjon arwanud, et tuleks toetada konserwatooriumi kunni 8 miljoni- niga. Meie ei pruugiks mitte otsekohe konserwatooriumi juurde uusi maju ehitama hakata, ei pruugiks teda kõigelaie- male alusele seada jawastawaid saale ehitama hakata, nii et esialgul jääksid kuludena ainult palgad, mida meil kohe maksta tuleks. Kui meie wõtame aga palgad, mis tarwis tasuda nii alamas kui ka akadeemilises osas, siis teewad need wälja 13 miljonit ja need oleksid riigi ku-

lud, mis, kawatsetud toetussummat silmas pidades, mitte suured ei ole.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja H. Bauer: Ei saa sisuliselt härra ministri väidete vastu waielda ja öelda, et meie mitte musikaalne rahwas ei ole ja muusikat ei armasta, sest see ei wastaks tõele, kuid meie peame ikkagi oma jalgu sirutama oma wõimaluste ja woodi järele, ning praegu meil lahedamaid wõimalusi mitte ei ole. Igatahes selle kawa järele, mis praegu esitatud, on konserwatoorium luksusasutusena ette nähtud. Meie näeme seda just eelkursuse juures, kus üle 500 õpilase õpib. Sellel alal tuleks seadus täiesti ümber teha, sest seal õpiwad suuremalt osalt just keskkoolide õpilased, ma tean seda sellest, et ka koolist, kus mina juhatajaks olen, wõtawad seal näiteks üle 60 õpilase eraklaweritunde, ja meie ei wõi ometi nõuda, et riik hakkaks oma kulul kõigile soowijatele klaweritunde andma, pealegi kui see teistes linnades peale Tallinna wõimalik ei ole. Samuti on kindel, et konserwatooriumi riigistamise puhul juba järgmisel aastal tullakse nõudmistega, et sarnasestse ruumidesse ei wõi konserwatoorium jääda, nagu ta praegu on, et see on riigile häbiks jne. Tuleks jällegi uus maja ehitada ja see nõuaks oma korda miljonilisi kulusid. Praegune maja on ligi 3½—4 miljonit marka wäärt, aga seal on jällegi 1½ miljonit wõlgasid peal. Ka tuleb arwestada sellega, et kui uut maja ehitama hakatakse, siis tuleks wana maja täiesti maha kiskuda ja täiesti uus ehitus tema kohale ehitada, praegu aga ei ole mitte nii tungiwat tarwidust, et konserwatoorium sedawõrd laiale alusele asutataks. Sarnane lugu on ka draamakursustega, mis siin ette toodi. See näeb ette 20 kõrgema haridusega lawakunstnikku, kes igal aastal nimetatud kursuse lõpetaksid. Peab aga küsima, kuhu meie oma 6—7 elukutselise näitelawaga need inimesed paneme. Nendele uutele jõududele kodus leiba anda on täitsa wõimatu. Oleks wäga soowitaw, osa sellest summast mahutada stipendiumidesse ja neid stipendiume kasutada selleks, et tõesti anderikkaid kunstnikka wäljamaale saata nende muusikalise hariduse täiendamiseks, mis küll parem oleks, kui eraldi osakonna ülewalpida-

mine. Praegu on komisjon igatahes selles arwamises, et käesolewal rahakitsikuse ajajärgul see seadus liiga warane on ja et tema on esitatud kujul täiesti wastuwõtmatu. Sellepärast teen komisjoni nimel ettepaneku, seda seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata.

Juhataja L. Raudkepp: Häälendamise motiivide kohta on sõna rkl. Martinson'il.

E. Martinson (wäljasp. rhm.): Härra haridusminister on juba palju neid mõtteid ära öelnud, mis mina tahtsin hääletamise motiivide all ette tuua. Minu arwates on meile riiklik konserwatoorium siiski tarwilik, niisama tarwilik, nagu seda on riiklik ülikool. Kui öeldakse, et konserwatoorium ei ole nii tähtis rahwale kui ülikool, siis peame meie silmas pidama, et ülikool läheb ka 10 korda rohkem maksma ja seal juures wististi rohkem walmistab wäljaweo kaupa, kui seda teha wõiks konserwatoorium. Sellepärast on Eesti rahwas õigustatud riigilt nõudma kõrgema muusikalise hariduse peale vähemalt ühe kümnendiku sellest, mida kulutab riik ülikooli ülewalpidamiseks, missugune summa teeb wälja 100 miljonit aastas. Arwan, et meie wõime wäljamail õpetada eriteadlasi, loomakaswatus, metsateaduse ja muil tehnilistel aladel, (Wahelhüüepahemalt poolt: Eisaasedagi!) ja ka sedagi ei saa mitte küllalt täielikult, siis kaugeltki ei saa meie ette walmistada wäljamaal isikuid neil aladel, mis meie waimlist kultuuri edasi wiivad. Sellēs mõttes tuleks siis ka wäga tõsiselt kaaluda, kas mitte tarwilik ei oleks, et kuidagi wõimaldada konserwatooriumile olemasolu, sest et käesolewal silmapilgul on tema tõesti wäga raskest seisukorras, ja kui haridusministeerium mitte kiirest korras ei esine konserwatooriumi toetamise seadusega, siis muutub tema seisukord lihtsalt katastroofiliseks. Mina arwan, et kui rahaasjanduse komisjon leidis wõimaliku olewat 8 miljonit selle asutuse peale lubada, siis oleks seda asutust wõidud korraldada ka käesolewa seadusega, selles tarwilikka parandusi tehes. Küsimus on muidugi, kas mitte otstarbekohane ei oleks selleks wastaw uus eriseadus luua; aga praegu haridusministeerium seda teinud ei ole, ja konserwatooriumil enesel puu-

dub algatusõigus. Igatahes on seaduse algatus peaausjalikult Wabariigi Walitsusel. Oleks wõidud seda seadust muuta sel kombel, et oleks ära kaotatud ettewalmistaw kursus ja dramaatiline osa, igatahes toimida sel wiisil, et selle asutuse olemasolu oleks kindlustatud. Neil motiividel olen mina selle seaduse tagasilükkamise wastu ja hääletan tema wastuwõtmise poolt.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu tagasilükatud.

6. Tallinna konserwatooriumi õpejõudude palgaseaduse eelnõu — I lugemisel.

Hariduskomisjoni aruandja **H. Bauer**: Käesolew seaduseelnõu on loogiline järeldus eelmisest seadusest. Kuna tähendatud seadus ta-

gasi lükati, siis langeb ära ka palgaseadus. Sellepärast teen ettepaneku tähendatud seaduseelnõu tagasi lükata.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu tagasilükatud.

7. Kaitserõugete panemise seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Kuna omawalitsuse komisjoni aruandja rkl. Pärin kohal ei ole, siis on sõna aruandjana kodukorra

järele omawalitsuse komisjoni esimehel rkl. Liigand'il.

Omawalitsuse komisjoni aruandja **O. Liigand**: Wäga austatud Riigikogu liikmed! Täna wu kewadel, 27. mail esitati Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule kinnitamiseks seaduseelnõu kaitserõugete panemise seaduse muutmise kohta. Wabariigi Walitsuse motiivid olid järgmised: 1919 aastal wastuwõetud kaitserõugete panemise seaduses on ette nähtud, et rüugepanemisele kuuluwate laste nimekirjad kokku seatakse kohalikkude politseiwõimude poolt.

Tegelik elu on aga näidanud, et see otstarbekohane ei ole, sest politseiwõimudel puudub selleks wastaw materjaal, mille saamiseks nad kohaliku omawalitsuse poole pöörama peawad. See tekitab aga asjata kirjawahetust ja ajarais-

kamist, mispärast oleks lihtsam ja otstarbekohasem nimekirjade kokkuseadmist otseteed kohalikkude omawalitsuste hooleks jätta, politseid sellest wabastades. Teine põhjus muutmiseks oli see, et § 12 oli ära keelatud kõigile mitteametistele rüugepanemine, mis on enesega kaasa toonud nähtusi, et kaitserõugete tihti panemata jääwad, kuna paljudes kohtades arstid puuduwad. Kuna aga mujalt arstide komandeerimine wäga raske, siis leiab Wabariigi Walitsus tarwiliku olewat terwishoiu peawalitsusele õigus jätta, lubada ka teistele isikutele — mitteametistele, arstiteaduse üliõpilastele, welskeritele, halastajaõdedele ja ämmaemandatele ajutiselt rüugete panemist, peale selle, kui terwishoiu peawalitsus neid selleks küllalt ettewalmistatuks tunustab. Kolmas põhjus seisib selles, et sennises seaduses ettenähtud rahatrahwid seadusest kõrwalkaldumise eest liiga wananenud ja wäikseks jäänud on. Seaduse §§ 18—21 on ette nähtud rahatrahwid, mis 25—50 margani ulatawad. Tähendatud trahwid on kaotanud täiesti oma karistawa iseloomu, mille tagajäreks on nähtus, et sundusliku kaitserõugete panemise käskusid äärmiselt korratult täidetakse, mille tõttu igal aastal hulgale lastele rüugete panemata jääwad. Sellepeale vaatamata, et politsei on rohkel arwul protokolle teinud laste rüugepanemisele mittetoomise pärast, ei sundinud see ometi kedagi seda seadust korralikult täitma. Trahw oli sedawõrd kerge, et keegi 25 marga eest hobustki ette panna ei tahtnud. Sellepärast on käesolewas ettepanekus trahwi kõrgendatud kunni 5000 margani. Edasi on käsitatud endises seaduses nimetatud „kohalikud terwishoiu-osakonnad“ ja „politseiwalitsused.“ Kuna „terwishoiu-osakonde paljudes omawalitsustes ei ole, siis on wõetud terwishoiu-osakonna asemele nimetus: „kohalik omawalitsus.“ Samuti wõib eksiarwamist tekitada seaduses leiduw nimetus „politseiwalitsus“, mille asemel tarwitada tuleks „kohalik politsei.“

Tähendatud muudatused olid Wabariigi Walitsuse poolt ette pandud. Omawalitsuse komisjon, seda seaduseelnõu läbi waadates, leidis need motiivid mõnduandwad olema, ühines nendega ja tunnistas tähendatud seaduse muutmise tarwilikuks. Ainult paaris asjas wõeti weel mõned muudatused ette ja nimelt

§ 11 wõeti muudetawate paragrahwide hulka, kus wõeti werstade asemel kilomeetrid. Peale selle otsustati wälja jätta lit. E § 3, kui ülearune. Tähendatud § lit. E käsitatakse politsei kohta käiwaid korraldusi, mis aga ette on nähtud juba politsei korraldusseaduses. Peale selle on tehtud weel mõned redaktsioonilised parandused. Omawalitsuse komisjoni nimel teen ettepaneku tähendatud seadus esimesel lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus I lugemisel wastu wõetud.

8. Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseadus — II lugemisel.

P. Baranin (wn.): Minewal korral on härra töö-hoolekandeministri poolt tehtud uus ettepanek. Juh-

tumisel, kui see ettepanek wastu wõetakse, teen mina selle ettepaneku juurde järgmise redaktsioonilise paranduse: „§ 42 I lõikes 2 reas pärast sõnu: „wõi mehe“ juurde lisada: „wõi poja“. III lõikes 2 reas pärast sõnu: „wõi naise“ juurde lisada: „wõi tütre“. Peale selle juurde lisada: „Märkus. Käesolewa paragrahwi alusel pensionimääramisel loetakse pensionääri wanevad üheõiguslikkudeks tema lastega ja wõetakse pensionisaajate hulka nende arwu kindlaksmääramisel ühesugustel alustel lastega.“ Minu ettepanek on täiesti kooskõlas härra töö-hoolekandeministri ettepanekuga. Muidugi, kui härra ministri ettepanek tagasi lükatakse, siis jääb minu uus ettepanek ära ja maks-waks jääb minu endine wiimasel koosolekul tehtud ettepanek.

Töö - hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Austatud Riigikogu liikmed! Wiimasel koosolekul wäidati mõne Riigikogu liikme poolt, eriti aga härra Piiskar'i poolt, et § 42 peaks tingimata rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud kujul wastu wõetama, põhjendades seda sellega, et rahaasjanduse komisjon küsimust küllalt põhjalikult arutanud ja üksmeelselt teatud seisukohale asunud, nii et ümberhindamist üldkoosolekul enam mitte ei wõiks tulla. Mina kuulasin järele selle paragrahwi arutamiskäiku, ning nüüd selgub, et rahaasjanduse

komisjonis arwamised wäga lahku läksid. On küll palju, wõib olla, isegi wäga põhjalikult kaalutud, kuid lõpulikult hääletamisel kujunenud paragrahw komisjoni juhusliku koosseisu järele. Nii ei wõi kaugeltki öelda, et see seisukoht, mida siin kaitsti, on komisjonis täit kaitmist ja täit poolehoidu leidnud ja nagu oleks see enamuse seisukoht. Wabariigi Walitsuse seisukohalt selle küsimuse puhul weel kord sõna wõttes, pean tähendama, et lastekaitse ja emadekaitse küsimuses, mis üks tähtsamatest ja põhipanewamatest küsimustest on, ei wõiks niisugust põhimõtet ja lahendamisteed, et üksikud inimesed seatakse märksa parematesse tingimistesse kui teised, mitte õigeks tunnistada. Lastekaitse ning emadekaitse küsimus on niiwõrd tähtis, et teda tuleb meil kogu ulatuses käsitada ja arendada, aga mitte nii, et üksikud inimesed, üksikud riigiametnikkude perekonnad seatakse paremasse, rohkem eesõigustatud seisukorda. Missugune tunne waldab inimesi, kel lapsed toita on, kui nemad vähem pensioni saawad, kui need perekonnad, kus pensioni wäljateenijad ära on surnud. Kas on elusolewa pensionääri õigused halwemad, kui sellel, kes on surnud? Kas on tema lapsed vähem õiguslikud, kui surnud pensionääri lapsed? Harilikult lähewad pensioni peale need, kes tööd teha ei saa. (J. Piiskar, is.: Kes mitte midagi enam ei suuda.) Ma ei ütle seda, et nemad mitte kodus liikudes teewad, ei tasu seda ära, mis ülewalpidamiseks ära kulub, mis üks perekonnaliige tarwitab. Sellepärast ei saa olla nõus selle wäitega, et wäljaminekud sel puhul, kui üks perekonnaliigetest ära sureb, suurenewad. Kui tahetakse lapsele üks kolmandik isa pensionist ja lesknaisele pool mehe pensionist anda, siis tuleks, näiteks sellele perekonnale, kus üks lesk ja kolm last, poolteistkordne pension maksta. Mis õigusega tahetakse üksikule sarnast eesõigust anda? (J. Piiskar, is.: Lükake pensioniseadus tagasi, siis ei ole keegi eesõigustatud.) Sellega, kui ainult üksikuid lapsi kindlustame, sünnitame lihtsalt halba tunnet pensionisaajate suurema hulga seas. Minu seisukoht on, mitte anda erilisi soodustusi üksikutele, sellelt seisukohalt tähendan, et Wabariigi Walitsusel mitte ükskõik ei

ole, kuidas Riigikogu tema seisukoha peale reageerib.

H. Bauer (krst.): Iga pensioniseaduse põhimõte on see, et kui isa ära sureb, et tema laste seisukord^d siis mitte halwemaks ei muutu, waid wõimalikult samasuguseks jääks, kui isa elupäewil. See on iseenesest mõistetaw, ja selle wastu ei saa olla. Aga et siin nüüd isa surma puhul seadus seda normi nii käärnaks, et siis isa surma läbi perekonna seisukord paremaks läheks, see on täitsa eboloogiline. Minu teada kuskil pensioniseadustes terwes maailmas seda paragrahwi ei ole, et kui isa sureb, et siis laste paiuk suuremaks tõuseb, kui terve palk isa eluajal oli. Niisugust ebonormaalset ja eboloogilist seisukorda wastu wõtta on wõimatu, ja sellepärast toetan mina walitsuse ettepanekut.

K. Kornel (rhw.): Mina toetaksin seda paragrahwi sarnasel kujul, nagu tema kord juba rahaasjanduse komisjonis wastu wõeti, nimelt, mis puutub laste osadesse, et see ei tohi tõusta üle isale wõi emale määratud pensionisumma. Siis aga tuli see paragrahw komisjonis jällegi hääletamisele ja anti temale praegune kuju. Wormiliselt ei sünni see paragrahw sarnasel kujul pensioniseaduse mõistega kokku. See punkt sisaldab eneses, õieti öelda, lasterikaste perekondade eest hoolitsemist ja peaks käima eriseaduse alla. Ja mina küsiksin, miks meie hakkame laste eest ainult siis hoolitsema, kui wanemad surnud, miks ei anna meie eriseadust wälja ja ei hoolitse ka wanemate eluajal selle eest, et neile wõimaldada lapsi korralikudeks kodanikkudeks kaswatada. Kas tuleb wastaw seadusalgatus Wabariigi Walitsuselt wõi Riigikogult, kuid meie hääletaksime selle eriseaduse poolt. Aga sarnast põhimõtet, mis hoopis teise sotsiaalse seaduse piirkonnast pärit on, ei wõi paigutada pensioniseaduse alla. Sellepärast tuleb toetada paragrahwi sarnasel kujul, nagu ta on Wabariigi Walitsuse poolt ette pandud.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Rahaasjanduse komisjonis oli üheks põhjuseks, miks see paragrahw sarnasel kujul esitati, juba see, et ta palju lihtsam on. Ka walitsuse ettepaneku järele ku-

juneb lugu niiwiisi, et kui mõni lastest ära sureb, wõi ema ära sureb, siis teiste laste pensioniosa suureneb. Tähendab, lapsed wõiwad hakata oma wendade-õdede surma ootama. Seda wõib oletada walitsuse eelnõust.

Mis puutub kartusesse, et tihti juhtumistel, kui rahaasjanduse komisjoni ettepanek aluseks wõtta, wõiks laste pension kokku suuremaks kujuneda kui palk, siis wõib olla, et sarnased üksikud juhtumised on, aga ka need oleks haruldased. Siin on omad takistused ees. Üks takistus on juba see, et pensioni wäljateenitud aja eest saawad need, kes 55 aastat wanad. Lapsed saawad kunni 18 aastani, ja kui nad ametit õpiwad wõi koolis käiwad, kunni 20 aastani. Ei saa oletada, ja seda näitab ka tegelik elu, et wanematel ei ole nii kõrges wanaduses enam niipalju alaealisi lapsi, nagu üks Riigikogu liige siin arwas, et see arw wõiks isegi 10 tõusta.

Mis puutub halwasse tundesse, mida ette tõi härra minister, mis tekkida wõiwat nende keskel, kes vähem pensioni saawad, ja et tuleks sellepärast kõiki ühtlaselt kindlustada, siis peaks härra minister ja ka Wabariigi Walitsus seda ka teistel juhtumistel silmas pidama, näiteks ka paragrahw 1 juures, kus komisjon kaitses just seda seisukohta, et kõiki kindlustataks, kes riigi- ja omawalitsuste teenistuses, walitsus aga kitsendawa ettepaneku tegi. Wõib olla, et see on õige, et tuleks lasterikkaid perekondi kindlustada eriseadusega, aga sellekohased paragrahwid wõiwad olla ka teistes wastawates seadustes. Nii näiteks wõib see paragrahw ka siin wastu wõetud saada, ilma et ta rikuks ühtlust ja pensioniseaduse mõtet. Oleks wõimalik ka haiguskindlustamise seaduses sarnaseid paragrahwisid wastu wõtta, aga walitsus waidleb sarnaste kindlustuste wastu, see tähendab, et walitsus põhimõttelikult asub sellel seisukohal, et warane on midagi meie laste kaitseks teha. Kui meie walitsusel hea tahtmine oleks, siis wõiks tema eriseaduse esitada ja ei tarwitseks sarnaste paranduste wastu waielda, kus on ette nähtud ka lastega perekondade kindlustamine pensioniseaduse juures. Kui seda aga tehakse, siis tuleb siit sootu teistsuguseid järeldusi teha, nimelt, et meie walitsus mitte küllalt tähelpanu ei pööra selle seisukorra peale, kus lapsed meie riigis on, kus laste surewus nii

kohutawalt suur on, ja rahwa juurdekasw wäheneb. Need on ometi nähtused, mille peale peaks tähelpanu pöörama. Rahaasjanduse komisjoni nimel ei saa ühegi ettepanekuga ühineda.

Juhataja L. Raudkepp: § 42 kohta on järgmised ettepanekud tehtud: üks töö-hoolekandeministri poolt ja teine rkl. Baranin'i poolt.

Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna poolt on ettepanek § 42 järgmiselt wastu wõtta:

„§ 42. §§ 40 ja 41 nimetatud isikute perekondadele määratakse peale isa wõi mehe surma, kes teenistuses olles wõi peale teenistusest lahkumise surnud, järgmised pensioniosad:

a) lesele pool mehe pensionist; b) lastele, kui neid mitte üle kolme ei ole, lese eluajal igaihele üks kuuendik isa pensionist; c) perekonnas, kus on üle kolme lapse, igale lapsele lese eluajal ühesuurune osa poolest isa pensionist; d) lastele, kui neid mitte üle nelja ei ole, peale isa surma, kellel leske järele ei jäänud, igaihele üks neljandik isa pensionist; e) perekonnas, mis rohkem kui neljast lapsest koos seisab, peale isa surma, kellel leske ei jäänud, igale lapsele ühesuurune osa terwest isa pensionist; f) lastele, kui neid mitte üle nelja ei ole, lese ema surma korral, lisapensioni igaihele üks neljandik sellest pensioniosast, mis lesk sai; kui neid wiis on, siis üks wiidendik jne.; g) terwe perekonnale mehe wõi isa teenistuse eest määratud pensionisumma wäheneb ainult siis, kui selle perekonna pensionisaajate liigete arw kolmeni wäheneb.

Paragrahwides 40 ja 41 nimetatud isikute perekondadele määratakse peale ema wõi naise surma, kes teenistuses wõi peale teenistusest lahkumise surnud, pensioni järgmistes osades: a) lastele, kui neid mitte üle kolme ei ole, igaihele üks kuuendik ema pensionist; b) perekonnas, kus üle kolme lapse on, — igaihele ühesuurune osa poolest ema pensionist; c) töowõimetule leskmehele, kui temal sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja kui ta naise ülespidamisel elas, pool osa naise pensionist; mehele määratud osa on isiklik ja ei lähe pärast tema surma lastele; d) poole pensioni andmine lastele wäheneb ainult siis, kui pensionisaajate laste arw kaheni wäheneb.“

Kui see ettepanek peaks läbi minema, siis on täiendaw ettepanek tehtud rkl. Baranin'i poolt, mis ette paneb härra ministri poolt esitatud paragrahwile I. lõikes 2 rida pärast sõnu „wõi mehe“ juurde lisada „wõi poja“. III. lõikes 2 rida, pärast sõnu „wõi naise“ juurde lisada „wõi tütre“, ning lõppu juurde lisada märkus:

„Märkus. Käesolewa paragrahwil alusel pensionimääramisel loetakse pensionääri wanemad üheõiguslikkudeks tema lastega ja wõetakse pensionisaajate hulka nende arwu kindlaksmääramisel ühesugustel alustel lastega.“

Ärarippumata töö-hoolekandeministri ettepanekust on weel järgmine Riigikogu liikme Baranin'i poolt esitatud ettepanek täiendusena komisjoni ettepanekule: „§ 42 wõtta punkt d) töowõimetutele wanematele, kui neil sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja kui nad laste ülespidamisel elanud, igaihele pool selle lapse pensionist, kelle ülespidamisel nad elanud.“

Kawatsen ettepanekud panna hääletamisele järgmiselt: härra töö-hoolekandeministri poolt ette pandud paragrahw tuleks esimesena hääletamisele. Kui see peaks wastu wõetama, siis tuleb hääletamisele rkl. Baranin'i täiendaw ettepanek. Kui aga töö-hoolekandeministri ettepanek tagasi lükatakse, siis tuleb hääletamisele rkl. Baranin'i ettepanek punkt d kohta ja § 42 komisjoni redaktsioonis. Hääletamise korra wastu ei waielda. Panen hääletamisele töö-hoolekandeministri ettepaneku. (Hääletatakse.) Poolt on antud 22 häält, wastu 21 — ettepanek on wastu wõetud; seega langeb ära tarwidus hääletada § 42 komisjoni redaktsioonis ja rkl. Baranin'i ettepanekut selle kohta.

Panen hääletamisele rkl. Baranin'i täiendawa ettepaneku. (Hääletatakse.) Poolt on antud 23 häält, wastu 10, seega on ettepanek wastu wõetud.

Panen § 42 parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 42 wastu wõetud.

Komisjoni aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55 ja 56.

43. Teenistuses surnud isikute perekondadele antakse ühekordset toetusraha teenistusaja peale vaatamata neil juhtumistel, kui neil perekondadel § 41 järele pensioniõigust ei ole.

Teenistuskohuste täitmisel või selle tagajärjel surma saanud või saadud haawadesse või wigastustesse või teenistuses saadud ägedate külgehakkawate haiguste kätte surnud isikute perekondadele antakse ühekordset toetusraha pensioni saamisest rippumata.

§ 44. Ühekordset toetusraha antakse lesele, kellel õigus toetusraha saamiseks ja üks või mitu last on, nõndasama ka kahele või enamale täielikule waeselapsele — kolmweerand aastapalga suuruses sellest palgast, mis mees või naine või isa või ema surmapäewal sai; lasteta lesele, kellel on õigus toetusraha saamiseks või ühele täielikule waeselapsele — poole aastapalga suuruses.

Isikute perekondadele, kes alla kahe aasta on teeninud, antakse ühekordset toetusraha pooles suuruses.

II. jagu.

5. Pensioni ja ühekordse toetusraha nõudmise ja määramise kord.

§ 45. Isikud, kes soowivad teenistusest lahkudes teenitud aja eest pensioni saada, lisawad teenistusest wabastamise palwele juurde palwe pensionisaamiseks töö-hoolekandeministri nime peale ja annawad mõlemad palwed sellele ülemusele, kellest on teenistusest wabastamine.

Pensioni palwekirjas peab ära tähendatud olema paluja elukoht ja missugusest riigikassa osakonnast paluja pensioni soowib saada. Samas korras paluwad pensioni teenitud aja eest isikud, kes on teenistusest tagandatud distsiplinaarkorras.

Kõik paberid, mis käiwad pensioni ja ühekordse toetusraha määramise kohta, nagu palwekirjad, tõendused, tunnistused, ärakirjad, teated jne., on tempelmaksust wabad.

§ 46. Peale pensioninõudmise palwekirja kättesaamise teeb ülemus kindlaks pensioni suuruse teenistuslehe või teiste wastawate dokumentide ning tabel nr. 1 järele ja saadab kahe nädala jooksul, palwekirja saamisest arwates, ühes palwekirjaga kõik asja otsustamiseks tarwilikud dokumendid ja teenistusest wabastamise

käsu ärakirja töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonda.

§ 47. Isikud, kes teenistusest lahkuvad haiguste või teenistuskohuste täitmisel või selle tagajärjel saadud raskete haawade või wigastuste pärast ja soowivad saada pensioni või ühekordset toetusraha või mõlemaid korraga (§ 28) lisawad wastawale palwele juurde arsttunnistuse.

§ 48. Kõik isikud, keda teenistusest wabastatakse haiguse või teenistuskohuste täitmisel ehk selle tagajärjel saadud raskete haawade või wigastuste pärast, olgu ülemuse korraldusel või omal palwel, waadatakse arstlikult läbi enne teenistusest wabastamist. Arstlik läbiwaatamine sünnib läbiwaadatawa elukohale wastawa linna hoolekande-osakonna kaudu, kelle poole ülemus pöörab sellekohase ettepanekuga.

Isikud, kes ei ole arstlikult läbi waadatud, kuid nõudmist awaldawad pensioni või ühekordse toetusraha saamiseks, waadatakse arstlikult läbi peale sellekohase nõudmise awaldamise.

§ 49. Teenistuskohuste täitmisel saadud rasked haawad ja wigastused tõendatakse ametkoha kirjaliku tunnistuse läbi, mis ühes arsttunnistusega (§ 48) linna hoolekande osakonnale saadetakse.

Asjaolu tõestamine, et haigused, rasked haawad või wigastused teenistuskohuste täitmise tagajärjel saadud, on kannataja hooleks, kui see teenistuskoha kirjalikkude tõendustega juba kindlaks tehtud ei ole.

§ 50. Haiguste, haawade või wigastuste pärast teenistusest wabastatawate isikute arstlikuks läbiwaatamiseks asutatakse kohalikkude linna hoolekande-osakondade juurde pensionikomisjonid, mis koos seisawad — esimehest, keda töö-hoolekandeminister nimetab ja järgmistest liigetest: selle ametkonna esitajast, kus järelewaadataw teenib; rahaministeeriumi ja kohaliku linna ja maakonna hoolekande-osakondade esitajatest, igast ühest üks ja kolmest arstist, keda terwishoiu peawalitsus nimetab.

Märkus. Esimees võib olla ka liigete hulgast nimetatud.

§ 51. Arstlikul läbiwaatamisel teewad arstid kindlaks:

a) haiguse objektiivsed ja subjektiivsed tundemärgid ühes haiguse äramääramisega;

- b) haiguse tekkimise põhjused;
- c) haigeksjäämise aja;
- d) kas haigus on parandataw wõi mitte;
- e) põhjendused, mis pärast haigus teenistuse jätkamist takistab;
- f) kas haige wajab alalist kõrwalabi wõi mitte.

Märkus. Arstide arwamised wõetakse arstliku läbiwaatamise akti.

§ 52. Arstliku läbiwaatamise põhjal määrab komisjon kindlaks:

a) kas läbiwaadataw on teenistuse jätkamise wõimaluse kaotanud wõi mitte ja

b) haiguse wõi teenistuskohuste täitmisel wõi selle tagajärjel saadud haawade wõi wigastuse liigi.

§ 53. Komisjoni otsus awaldatakse läbiwaadatule otsekohe ja saadetakse kahe nädala jooksul ühes kõigi materjalide ja dokumentidega ülemusele wõi ametkohale, kes läbiwaatamist palus.

§ 54. Leiab komisjon, et arstlikult läbiwaadatud isik ei suuda teenistust jätkata, siis määrab ülemus pensionipalwe esitamise puhul kindlaks pensioni (tabel nr. 2 wõi 3 järele) wõi ühekordse toetusraha suuruse ja saadab asja kahe nädala jooksul pärast linna hoolekandekonnalt tagasisaamist ühes kõigi materjalidega, dokumentide ja teenistusest wabastamise käsu ärakirjaga tööhoolekandeministeeriumi hoolekande osakonda.

Kui pensionipalwe esitatakse pärast asja tagasitulemist linna hoolekandekonnast, arwatakse selles paragrahwis tähendatud kahenädaline tähtaeg palwe awaldamise päewast.

§ 55. Kui pensionikomisjon leiab, et arstlikult läbiwaadatud isik suudab teenistust jätkata, siis lõpetab ülemus pensioni nõudmise asja ära.

§ 56. Teenistuses surnud isiku perekond esitab palwekirja pensioni wõi ühekordse toetusraha wõi mõlemate saamiseks (§ 43) tööhoolekandeministri nime peale sellele ülemusel, kes tähendatud isiku wiimase teenistuskoha peale määrab, järgmisi nõudeid silmas pidades:

a) mehe wõi isa surma korral esitab palwekirja lesknaine enese ja mehe laste eest;

b) naise wõi ema surma korral esitab palwekirja leskmees oma naise laste eest, samuti ka enese eest, kui tal õigus on

pensionile wõi ühekordset toetusraha saada;

c) isa wõi ema surma korral, kui lesk maija ei jäänud, esitawad palwekirja alaliste hooldajad, kui aga hooldajaid ei ole, siis sugulased wõi muud asjasthuwatud isikud wõi lapsed ise.

Märkus. Punkt c all nimetatud isikud wõiwad ka lese eluajal palwekirja esitada, kui lesk hoolekandest kõrwaldatud on wõi mingisugustel põhjustel ei wõi ega soowi laste huwisid kaitsta.

Aruandja L. Johanson: (loeb):

§ 57. § 56 nimetatud isikute palwekirjadele lisatakse juurde pensioni wõi ühekordse toetusraha määra ja perekonnaliigete õiguste kindlakstegemiseks tarwilikud dokumendid järgmiste hulgast:

a) metrika wõi arstitunnistus mehe, naise, isa wõi ema surma kohta (§§ 40 ja 41);

b) abielu metrika ehk abielluastumise akt (§ 33 p. p. a ja c);

c) metrika laste sündimise kohta, kellel õigus pensioni saamiseks (§ 33 p. b);

d) akt kasulapseks wõtmise kohta (§ 33 märkus);

e) notariaalne tõendus, mis on wälja antud isa teadaandmise põhjal, wäljaspool abielu sündinud laste omakstunnistamise kohta wõi kohtuotsus sama asjaolu üle (§ 33 märkus);

f) kooliülemuse tunnistus, et üle 18 aasta wanad lapsed koolis käiwad (§ 34 p. a);

g) ametkoha tunnistus, et isik surnud teenistuskohuste täitmisel wõi surnud teenistuskohuste täitmisel saadud haawadesse wõi wigastustesse wõi ägedasse külgehakkawasse haigusesse wõi tõendused selle üle, et surm on tulnud teenistuskohuste täitmise tagajärjel (§ 41 p. b);

h) tunnistused leskmehe wõi üle 18 aasta wanade laste töowõimetuse kohta (§§ 33 p. c ja 34 p. b);

i) tunnistus selle kohta, et töowõimetul leskmehel wõi üle 18 aasta wanadel töowõimetuil lastel sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja et nemad naise, isa wõi ema eluajal naise, isa wõi ema wõi mõlemate wanemate teenistusest elasid (§§ 33 p. c ja 34 p. b);

k) tunnistus selle kohta, et lahutatud abielust sündinud lapsed ema poolt kaswatati ja ülewal peeti (§ 36).

Märkus 1. Punktides i ja k nime-
tatud tunnistused antakse välja vähemalt
kolme isiku tunnistuse põhjal kahe nä-
dala jooksul kohaliku linna või maakonna
hoolekande-osakonna poolt isikutele, kes
pensioni või ühekordse toetusraha mää-
ramist paluvad.

Märkus 2. Asjaolu tõestamine, et
surm on tulnud teenistuskohuste täitmise
tagajärjel, lasub pensioni nõudja pere-
konna peal.

Juhataja **L. Raudkepp**: Aru-
andja poolt on soov, määrata waheaeg,
enne kui selle paragrahvi lõpulikult ära
otsustame, sest siin tahab mõni asi läbi
vaadata. Et koosolek ligi kaks tundi
kestnud, kuulutan weerandtunnilise wahe-
aja.

Waheaeg algab kell 6.55 min.

Peale waheaja jätkub koosolek kell
7.15 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **L.
Raudkepp**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Wain**.

Juhataja **L. Raudkepp**: Sõna on
rkl. Johanson'il.

L. Johanson (sd.): § 33-da juures
tegi härra Baranin ettepaneku, et
punkt d all võetakse juurde, et pensioni
ja ühekordse toetusraha saamiseks õigus
on ka wanematel laste teenistuse eest,
kui nendel sissetulekut ega muud waran-
dust eluülespidamiseks ei ole, ja kui ne-
mad laste teenistusest eluülespidamist
said. Sellele wastawalt tuleks ära mää-
rata see kord, kuidas palwekirju esitada.
Kahjuks aga härra Baranin wastawat et-
tepanekut teinud ei ole. § 57-das tuleks
ära määrata, missugused tunnistused wa-
nemad pensionisaamiseks esitada pea-
wad. Härra Baranin, kes wanemad sel-
lesse seadusesse sisse tõi, selle kohta oma
ettepanekut ei teinud. Soowitaw oleks,
kui ühes kohas muudatus-ettepanek teh-
tud, siis ka teises kohas wastaw parandus
esitataks. Kuna aga seda tehtud ei ole,
esitan mina märkus kolmanda: „Märkus
3. Isa või ema, kes soowivad ärasur-
nud poja või tütre teenistuse eest pen-
sioni saada, esitawad ühes pensionimää-
ramise palwega tunnistuse selle kohta, et
neil sissetulekut ega warandust eluülespi-
damiseks ei ole ja et nemad poja või
tütre elu ajal nende teenistusest elasid
ja neil teist seaduslikku toitjat, kes neid
ülewal pidada võiks, ei ole (§ 33 p. d.)“

Töö - hoolekandeminister
Chr. Kaarna: Lugupeetud Riigikogu
liikmed! Kahjuks ei pannud mina sel
puhul, kui rkl. härra Baranin wastawa
paranduse tegi, mitte tähele, missugune
see parandus sisuliselt oli. Nüüd selgub
tagant järele, et tahetakse pensionisea-
dust laiendada isikute peale, kellest kogu
aja wälte, alates Asutawast Kogust
kunni tänapäewani, nii Wabariigi Walit-
suses kui ka rahaasjanduse komisjonis
juttu ei ole olnud. Kogu aeg on kõneldud
sellest, et pensioni tuleb anda nendele,
kes ta välja on teeninud, ja nende oma
perekonnaliigetel, arwates perekonna-
liigeteks naist ja lapsi. Nüüd on aga
täiesti uus ettepanek esitatud. Kuna selle
üle enamalt ei ole kõneldud, ei või mina
teada, missugune on selles asjas Waba-
riigi Walitsuse seisukoht. Samuti puu-
dub Riigikogu rühmadel, olgugi, et täna
häälteenamusega laiendamise-ettepanek
wastu wõeti, selles küsimuses seisukoht,
mispärast hääletamist juhuslikuks võib
pidada. Praegu, kuna mul wolitust ei ole
selles küsimuses Wabariigi Walitsuse ni-
mel kõnelema, juhin mina Riigikogu tä-
helpanu selle peale, et see küsimus täiesti
uus on, ja et mina kolmandal lugemisel
Wabariigi Walitsuse seisukohaga esinen.
Arwan, et ka Riigikogu selleks ajaks
kindla seisukoha wõtab.

Mis puutub wanadesse, muidugi ka
riigiteenijate wanematesse, kes töowõi-
metud ja waesed on, siis arwan mina
isiklikult, et siin ei peaks erandid teh-
tama. Selle küsimuse peaks lahendama
üldine hoolekande korraldus ühistel alus-
tel ja selles sihis ongi tarwilik töö juba
tehtud. Tahetakse nimelt kindlustada
kõiki abitarwitajaid ja wanu inimesi, olgu
nad riigiteenijate või teiste wanemad,
omawalitsuste ja riigi poolt. Sellepärast,
võib olla, ei ole mitte soowitaw ühele
osale wanadele inimestele üldisest hoo-
lekandest lahkuminewat kindlustust pak-
kuda, kuna hoolekande kogu nende ini-
meste kohta tarwilik on, kes tööd teha
ei jõua ja kellel warandust ei ole.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõpu-
sõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: See kü-
simus, et käesolewa pensioniseaduse põh-
jal ka wanemad pensioni wõiwad saada,
otsustati teisel lugemisel § 33-da juures.
Praegu on aga kõne all, missuguseid tun-

nistusi tarwis esitada selleks, et seda õigust wõimalik oleks teostada. Kuna Riigikogu otsustanud on, et wanemad peawad pensioni saama, siis on täitsa loomulik, et ka pensioni saamiseks esitatawate palwekirjade kord lähemalt selles seaduses ära määrataks.

Mis puutub sellesse küsimusse, kas wanemad peawad pensioniõiguse saama, siis on see sarnane küsimus, mis kolmandal lugemisel üles tõuseb ja siis on wõimalik selle poolt ja wastu rääkida.

Juhataja L. Raudkepp: Ettepanek on tehtud rkl. Johanson'i poolt, täiendada käesolewa seaduse § 57-dat kolmanda märkusega, mis järgmiselt käib: „Märkus 3. Isa wõi ema, kes soowiwad ärasurnud poja wõi tütre teenistuse eest pensioni saada, esitawad ühes pensionimääramise palwega tunnistuse selle kohta, et neil sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole, ja et nemad poja wõi tütre eluajal nende teenistusest elasid ja neil teist seaduslikku toitjat, kes neid ülewal pidada wõiks, ei ole (§ 33 p. d).“ (J. Holberg, põl.: Palun sõna.) Mina olen aruandjale juba lõp sõna andnud, sellepärast ei ole minul wõimalik Teile sõna anda. (J. Holberg, põl.: Ma palusin juba ennemalt sõna.) Wõib olla, ma ei pannud tähele. (J. Holberg, põl.: Palun sõna hääletamise motiivide kohta.) Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Holberg'il. (J. Piiskar, is.: Aga parandus tehke tingimata.)

J. Holberg (põl.): Käesolewa paragrahw märkus 2 paneb järeljäänute, see tähendab, surnud riigiteenija perekonna peale raske kohustuse. Nimelt, kui keegi riigiteenija on surma saanud ametikohustetäitmise juures, siis paneb see märkus 2 selle tõestamise järeljäänute peale. Minu arusaamise järele on see täiesti wõimatu ja loogikawastane, sest kujutage omale ette, kui keegi riigiteenija, ütleme näiteks, kui keegi politseinik saab surma ametikohustetäitmisel, siis ei ole ometi koduswiibiwatel perekonnaliigetel wõimalus seda tõeks teha, et tema tõesti ametikohustetäitmise juures surma sai, sest seda wõib tõendada ainult see asutus, kus surmasaanud teenis. Pean tähendama, et meil on olemas wastaw paragrahw, kus on juba ära tähendatud, et niisugusel juhtumisel tõendatakse sur-

masaamist ametiasutuse kirjaliku tunnistusega ja minu arusaamise järele on see märkus täiesti ilmaaegu sisse wõetud. (Wahelhüüe K. Wirma, sd. poolt.) Seda kõike arwesse wõttes ei saa meie selle paragrahw poolt hääletada sel kujul. (K. Wirma, sd.: Miks Teile ettepanekut ei tee selle paragrahw hääletamise kohta?)

Juhataja L. Raudkepp: Hääletamise korra kohta on tehtud rkl. Johanson'i poolt ettepanek, märkus 2 lahus hääletada. Esimesena tuleb hääletamisele rkl. Johanson'i ettepanek, märkus 3 kohta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Rkl. Johanson on nõudnud märkus 2 lahus hääletamist. Panen märkus 2 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on märkus 2 tagasi lükatud.

Panen § 57 parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 57 parandatud kujul wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 58, 59, 60, 61, 62.

§ 58. Leskmehe ja üle 18 aasta wana laste töowõimetuse kindlakstege mine, kes soowiwad töowõimetuse tõttu pensioni wõi ühekordset toetusraha saada surnud naise, isa wõi ema teenistuse eest, sünnib kümne päewa jooksul § 50 nimetatud komisjoni poolt § 56 tähendatud isikutelt kohaliku linna hooldekande-osakonnale awaldatud palwe peale.

§ 59. Leskmehe ja laste arstlikul järeelwaatusel teewad arstid kindlaks:

a) haiguse objektiivsed ja subjektiivsed tundemärgid ühes haiguse äramääramisega;

b) haiguse tekkimise põhjused;

c) haigeksjäämise aja;

d) kas haigus parandataw wõi mitte;

e) põhjused, mis pärast haigus töowõimet wähendab.

§ 60. Arstliku läbiwaatamise tagajärgede põhjal otsustab pensionikomisjon, kas läbiwaadatul terwisliku seisukorra pärast on õigus pensioni wõi ühekordse abiraha saamiseks. Linna hool-

kande-osakond annab töövõimetule tunnistuse välja kahe nädala jooksul peale läbiwaatamise palwe esitamist.

§ 61. Pärast teenistusest wabastamist ärasurnud isiku perekond annab, kui see isik weel pensioni ei saanud, temal aga selleks õigus oli, pensioni wõi ühekordse toetusraha wõi mõlemi saamiseks, palwekirja ühes tarwilikkude dokumentidega (§ 57) töö-hoolekandeministri nimele sellele ülemusele, kes selle isiku wiimasele teenistuskohale määras.

Käesolewas paragrahwis nimetatud perekondadel ei ole õigust ühekordse toetusraha saamiseks ärasurnud isiku teenistuse eest, kuid neile maksetakse välja see ühekordne toetusraha, mille saamiseks ärasurnud isikul enesel õigus oli.

§ 62. Palwekirja §§ 56 ja 61 nimetatud perekondadelt kättesaamise järele määrab ülemus, kui takistusi pensionisaamiseks ei ole, pensioni suuruse kindlaks:

a) § 56 nimetatud perekondadele (tabel nr. 2 wõi 3 järele);

b) § 61 nimetatud perekondadele (tabel nr. 1 järele) ja saadab kahe nädala jooksul palwekirja esitamise päewast arwates terve asja ühes tarwilikkude materjaalide ja dokumentidega otsustamiseks töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonda.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 63. Palwekirjad pensioni määramiseks perekondadele pärast mehe, naise, isa wõi ema surma, kes pensioni sai, antakse töö-hoolekandeministri nime peale kohalikule linna hoolekande-osakonnale, silmas pidades § 56 nimetatud nõudeid. Palwekirjadele lisatakse juurde asjakohased dokumendid (§ 57) ja surnud isiku pensioniraamat.

Juhataja **L. Raudkepp**: Härra töö-hoolekandeministri poolt on selle paragrahwi kohta järgmine ettepanek tehtud: „§ 63, 3 reas peale sõna „linna“ lisada juurde sõnad: „wõi maakonna“, nii, et redaktsioon oleks: „Kohalikule linna wõi maakonna hoolekande-osakonnale“.

(Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus-ettepanek wastu wõetud.

Panen hääletamisele § 63 parandatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 63 parandatud kujul wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80 ja 81.

§ 64. Saades § 56 tähendatud pensioni palwekirja, teeb hoolekande-osakond, kui pensioni määramiseks takistusi ei ole, kindlaks pensioniõiguslikud perekonnaliikmed, ette wõttes § 57 märkuses ja § 58 nimetatud ülekuulamisid ja arstlikud järelewaatamisid, määrab kindlaks pensioni suuruse ning saadab terve asja tarwilikkude dokumentidega ühe kuu jooksul palwekirja saamise päewast arwates töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonda.

§ 65. Töö-hoolekandeministeerium otustab temale esitatud pensioni ja ühekordse toetusraha määramise asjad, millele tarwilikud dokumendid juurde lisatud, kahe nädala jooksul nende kättesaamise päewast arwates.

§ 66. Palgamäärade üldise tõusu wõi langemise korral teeb töö-hoolekandeminister korralduse, et wastawalt muudetakse juba määratud pensionid.

§ 67. Töö-hoolekandeministeeriumi otsuse peale pensioni ja ühekordse toetusraha määramise asjus võib kaebtust tõsta administratiiv kohtu korras Riigikohtus kuue kuu jooksul otsuse awaldamise päewast arwates.

6. Pensionikomisjoni otsuse peale edasikaebamise kord.

§ 68. Isikud, kes on palunud pensioni määrata haiguse pärast wõi teenistuskohustetäitmisel wõi selle tagajärjel saadud raskete haawade wõi wigastuste pärast, kui nad rahul ei ole pensionikomisjoni otsusega (§ 50), annawad kahe kuu jooksul otsuse awaldamise päewast arwates, kaebuse töö-hoolekandeministeeriumi nime peale ülemusele, kes läbiwaatamise kohta korralduse tegi.

§ 69. Kaebused isikutelt, keda pensionikomisjon § 52 punkt a põhjal terwislikult teenistuse jätkamise wõimuliseks tunnistanud, saadetakse ülemuse poolt ühes pensionikomisjoni otsusega ja arstliku läbiwaatamise aktiga töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonda.

§ 70. Kui töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakond on kätte saanud eelmises paragrahwis nimetatud kaebuse, kutsutakse kaebaja töö-hoolekandeministri korraldusel töö-hoolekandeministeeriumi juures olewasse pensioni peakomisjoni uueks läbiwaatamiseks §§ 51 ja 52 korras.

§ 71. Pensioni peakomisjoni kuulwad: esimehena — ministeeriumi hoolekande-osakonna juhataja ja liigetena: selle keskasutuse arst ja esitaja, kellele kaebaja allub, rahaministeeriumi esitaja, Tallinna linnaarst, üks riigi- ja omawalitsuse teenijate liidu esitaja, üks terwishoiu peawalitsuse poolt nimetatud arst.

§ 72. Arstliku läbiwaatamise põhjal teeb peakomisjon otsuse, mille esimees kaebajale kuulutab.

Tarbekorrald wõib peakomisjon saata kaebaja terwisliku seisukorra uurimiseks haigemajasse töö-hoolekandeministeeriumi kulul.

Terwisliku seisukorra uurimise üle haigemajas seatakse kokku akt ja saadetakse arstliku läbiwaatamise ajaks peakomisjoni.

§ 73. Kui peakomisjon leiab, et kaebaja wõib teenistust jätkata, lõpetatakse töö-hoolekandeministri korraldusel pensioni määramise asi ära.

§ 74. Kui peakomisjon leiab, et kaebaja ei suuda teenistust jätkata, siis saadetakse töö-hoolekandeministri korraldusel peakomisjoni otsus kõigi asjasse puutuwate materjalidega teenistusest wabastatawa isiku ülemuse kätte asja korraldamiseks § 54 järele.

§ 75. Isikute kaebused, kelle kohta pensionikomisjon otsusele jõuab, et nemad teenistust jätkata ei suuda, kuid alalist kõrwalabi ei tarwita, ei takista mitte pensioni wõi ühekordse toetusraha määramist neile, kui kõrwalabi mittetarwitajaile.

§ 76. Kui töö-hoolekandeminister kätte saab kaebuse alalise kõrwalabi mittetarwitajaks tunnustamise kohta, teeb tema korralduse kaebaja uuesti läbiwaatamiseks samas wõi mõnes teises pensionikomisjonis, kaebajat enne haigemajas terwislikult järel katsuda lastes töö-hoolekandeministeeriumi kulul.

§ 77. Pensionikomisjoni lõpulik otsus esitatakse teenistusest wabastatawa isiku ülemuse poolt töö-hoolekandeministrile. Kui pensionikomisjon uuel läbiwaatamisel leiab, et kaebaja alalist

körwalabi ei tarwita, siis määratakse temale pension wõi ühekordne toetusraha enne wäljaarwatud suuruses. Kui aga pensionikomisjon uuel läbiwaatamisel leiab, et kaebaja alalist kõrwalabi tarwitab, siis arwab töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakond ise wälja tema pensioni suuruse wastawalt haiguse wõi raskete haawade wõi wigastuste liigile ja esitab asja ministrile otsustamiseks.

§ 78. Leskmees peale naise surma ja lapsed peale wanemate surma, kui nad rahul ei ole pensionikomisjoni otsusega, mille järele neid töowõimetuks ei tunnustatud, annawad kahe kuu jooksul pensionikomisjoni otsuse awaldamisest arwates, kaebuse töö-hoolekandeministri nime peale ülemusele wõi kohalikule linna hoolekande-osakonnale, kes tegi korralduse nende läbiwaatamiseks.

§ 79. Kaebus perekonnaliikme poolt, kes rahul ei ole pensionikomisjoni otsusega, mille järele teda töowõimetuks ei tunnustatud, ei takista teistele perekonnaliigetele pensionimääramise asja käiku.

§ 80. Kui töö-hoolekandeminister kätte saab perekonnaliikme kaebuse töowõimetuks mittetunnustamise üle, teeb ta korralduse kaebaja uueks läbiwaatamiseks § 76 korras.

§ 81. Kui uuel läbiwaatamisel pensionikomisjon tunnustab kaebaja töowõimetuks ja kui kaebajal ei ole warandust ega sissetulekut eluülewõltpidamiseks ja tema surnud isiku eluajal selle ülewõltpidamisel elas, wõtab töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakond tema pensioniõiguslikkude perekonnaliigete hulka ning esitab asja ministrile otsustamiseks ja pensioni määramiseks.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

7. Pensioni määramise tähtjad.

§ 82. Pensioni määratakse teenistusest lahkumisel teenistusest wabastamise päewast arwates. Kui aga lahkuja teenistusest wabastamise palwega ühes pensioni ei nõudnud, siis määratakse temale pension sellest päewast arwates, mil tema palwekirja pensionisaamiseks esitas.

Distsiplinaalkorras teenistusest wabastatud isikutele määratakse pension:

a) kui kuuekuuline tähtaeg teenistusest wabastamise käsust arwates mööda ei ole lastud — teenistusest wabastamise päewast arwates;

b) kui kuuekuuline tähtaeg mööda on lastud — palwekirja esitamise päewast arwates.

J. Holberg (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigiteenija isik seisab kahekordses wõimuwahekorras riigiga. Esiteks riigikodaniku wõimuwahekorra alusel on riigil õigus teda kriminaalseaduste eeskirjade järele karistada.

Teine wõimuwahekord tugeneb aga selle awaliku teenistuslepingu alusel, mis on sõlminud riigiteenija riigiga. Selle awalik-õigusliku lepingu alusel on riigil õigus distsipliini alalhoidmiseks riigiteenijate peale määrata distsiplinaar korras distsiplinaar karistused. Distsiplinaar karistused jagunewad mitmesse kategooriasse. Kõige raskem neist on teenitusest jäädawalt kõrwaldamine. Arusaadawalt, kui riigiteenija ei kõlba riigiteenistusse ja kui ta on sealt wälja heidetud, lõpeb igasugune wahekord riigiga ja ühes selle wahekorra lõppemisega kustuwad igasugused õigused, isearanis waranduslikud õigused.

Meie pensioniseadus ei näe seda mitte ette ja tahab isegi distsiplinaar korras jäädawalt wäljaheidetud ametnikkudele pensioni maksta. Meie arusaamise järele on see ebanormaalne nähtus, et riigiteenijad, kes on kõlbmatuks tunnistatud ja sealt jäädawalt wälja heidetud, paigutatakse pensioni peale. See tähendab, et distsiplinaar korras karistatutele saawad osaks õigused, mis muidu antakse nendele, kes iseäralikkude teenete eest oma terwise on kaotanud. Sellepärast leiame meie, et see täitsa ülearune on ja teeme ettepaneku seda teist osa punkt a ja punkt b wälja jätta § 82-st.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpuseõna on aruandjal. Aruandja sõna ei tarwita. Rkl. Holberg'i poolt on ettepanek tehtud: § 82-s 2-e osa wälja jätta. (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 6 ja wastu 22 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Panen § 82-se hääletamisele sel kujul, nagu ta komisjoni poolt esitatud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 82 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 83, 84, 85 ja 86.

§ 83. Lastele ja leskedele määratakse pension selle isiku surmapäewast alates, kelle teenistuse eest pensioni nõutakse, kui pensioninõudjad Eesti wabariigi piirides elades ühe aasta jooksul, wäljaspool Eesti wabariigi piire elades aga kahe aasta jooksul isiku surmapäewast arwates pensioninõudmisega esinewad. Nimetatud tähtaegade möödalaskmisel määratakse pension palwekirja esitamise päewast arwates.

§ 84. Pensioniõigus ei igane ära, kuid teenitusest lahkunud isikute ja nende perekondade ühekordse toetusraha saamisõigus kaob, kui ei ole esitatud sellekohast nõudmist § 83 nädatud tähtaegadel.

§ 85. Kui pensioninõudja enne pensioni määramist wõi saamist sureb, siis on tema perekonnal õigus saamatajäänud pensioni kätte saada.

8. Pensionide ja ühekordsete toetusrahade wäljaandmine.

§ 86. Töö-hoolekandeministeeriumi poolt kokkuseatud arwelehele märgitakse üles:

a) pensioni wõi ühekordse toetusraha wõi mõlemate määramise alus ja

b) pensioniosaliste perekonnaliigete nimed ühes märkusega, kui suur osa pensionist igaihele kuulub.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 87. Töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonna poolt kahes eksemplaaris kokkuseatud tunnistusest pensioni wõi ühekordse toetusraha wõi mõlemate määramise üle saadetakse üks palujale, teine kohalikule linna hoolekande-osakonnale.

Juhataja L. Raudkepp: Härra töö-hoolekandeministri poolt on järgmine ettepanek tehtud: „§ 87 wiimases reas peale sõna „linna“ juurde lisada sõnad „wõi maakonna“, nii et redaktsioon oleks: „kohalikule linna wõi maakonna hoolekande-osakonnale“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. Panen § 87 ühes wastuwõetud täiendusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 87 ühes täiendusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletami-

sel wõetakse vastu nähtawa enamusega § 88.

§ 88. Kohalik hoolekande-osakond, kui ta tunnistuse pensioni määramise üle kätte saab, annab wälja pensioniraamatu.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 89. Pensioniraamatud antakse wälja:

a) lastega lesknaisele wõi leskmehele ühine pensioniraamat, kui aga täisealised lapsed soowivad, siis antakse neile eraldi pensioniraamatud; niisama kui lese eluajal hooldajad tarwilikuks peawad, et isa wõi ema teenistuse eest perekonnale antawast pensionist osasaajad lapsed oma osad eraldi saaksid, antiakse neile laste jaoks eraldi pensioniraamatud;

b) lastele pärast ema surma, kellel pensioni õigusega leskmees maha jäi, antakse pensioniraamat leskmehe nimele; kui aga hooldajad tarwilikuks peawad, antakse pensioniraamatud hooldaja nimele; täisealised lapsed wõiwad soowi korral eraldi pensioniraamatud saada;

c) lastele pärast mõlemate wanemate surma antakse ühine pensioniraamat alaealiste hooldaja nimele, kuid täisealised lapsed wõiwad soowi korral eraldi pensioniraamatud saada; kui igal lapsel ise hooldaja on, siis antakse lastele ka pensioniraamatud lahus;

d) nõdrameelsetele antakse pensioniraamatud hooldaja nimele.

Märkus. Kui hooldajaid ei ole määratud, teeb kohalik linna wõi maakonna hoolekande-osakond tarwilikud korraldused nende rutuliseks määramiseks.

Juhataja **L. Raudkepp**: On ettepanek rkl. Baranin'i poolt wõtta juurde punkt e) „wanematele — nende oma nimele“. Lõpusõna on aruandjal. Aruandja lõpusõna ei tarwita. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Baranin'i ettepanek vastu wõetud. Panen § 89 ühes wastuwõetud täiendusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 89 ühes täiendusega vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega §§ 90, 91, 92.

§ 90. Perekonnaliigetele, kes pensioni lahus saawad, antakse pensioniraamatud ühest hoolekande-osakonnast, kuid pensioni wõib igauks saada sellest riigikassa osakonnast, kust keegi soowib.

§ 91. Pension maksetakse riigikassa osakondadest kuu esimesest päewast alates kolme kuu peale ette pensioniraamatu ja isikutunnistuse ettenäitamisel.

§ 92. Isikud, kes pensionääri wolitusel pensioni vastu wõtma ilmuwad, näitawad ette peale pensioniraamatu ja oma isikutunnistuse ka wolikirja, mis wälja on antud pensioniraamatu omaniku poolt ja tõeks tunnistatud seaduslikus korras.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 93. Pension, mida ärasurnud pensionäär ei ole kätte saanud, antakse wälja kohaliku linna wõi maakonna hoolekande-osakonna loal surnud isiku järeljäänud perekondadele (wariant — pärijatele).

Siin on teine ettepanek — sõna „perekondadele“ asemel wõtta „pärijatele“.

Juhataja **L. Raudkepp**: Esmalt panen hääletamisele komisjoni ühe ettepaneku — „perekondadele“. (Hääletatakse.) Hääletamisele tuleb wariant „pärijatele“. Ma konstateerin, et wariant „pärijatele“ poolt ei ole antud ühtegi häält, kuna wariant „perekondadele“ poolt on antud 25 häält. Kas soowitakse hääletamist poolt ja vastu? (Hüüded: Ei ole waja!) Seega on vastu wõetud wariant „perekondadele“. Panen § 93 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 93 vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega §§ 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102 ja 103.

§ 94. Pensionääri surma korral ei nõuta ettemakstud pensioni tagasi.

§ 95. Pensioniraamatu omanik on kohustatud teatama kohalikule linna hoolekande-osakonnale;

a) sellest, kui pensionisaaja abiellub (§ 37), wõi astub riigi- wõi omawalitsuse teenistusse (§ 24);

b) sellest, kui lapsed, kes koolis käiwad wõi ametit õpiwad, õppimise lõpetawad enne 20 aastaseks saamist (§ 34);

d) sellest, kui mõni pensionääri perekonnaliigetest ära on surnud.

§ 96. Kui kohalik hoolekande-osakond muutusest pensionisaaja perekonnas teada saab, teeb tema wastawad märkused pensionimääramise tunnistusele ja pensioniraamatusse ja teatab sellest töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonnale.

§ 97. Kui pensionäär wõi tema woli-
nik ei ilmu pensioni järele kahe aasta
jooksul, siis kustutatakse pension maha
selle peale waatamata, kas pensionäär
riigi piirides wõi wäljaspool riigi piire
elab.

Kui pensionäär pärast kaheaastast
tähtaega ilmub pensionisaamise palwega,
siis uuendatakse töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonna otsusel pensionimaksmist, kuid läinud aja eest pensioni ei maksta.

§ 98. Ühekordsed toetusrahad kustutatakse maha, kui nad ühe aasta jooksul nende määramisest arwates wälja ei ole wõetud.

9. Pensionimaksmise katkestamine ja lõpetamine.

§ 99. Pensionimaksmine teenistusest lahkunutele katkestatakse, kui pensionäär uuesti teenistusse astub (§ 24), wälja arwatud käesolewa seaduse § 24 punkt a ettenähtud juhtumised.

Pensionimaksmine lõpetatakse, kui pensionäär:

a) kohtu poolt mõistetakse karistusele, mis pensioniõiguse ära wõtab;

b) kui pensionäär Eesti wabariigi kodakondsusest lahkuib.

§ 100. Pensionimaksmine leskedele (§ 33 p. a ja c) katkestatakse wõi lõpetatakse:

a) kui lesk riigi- wõi omawalitsuse teenistusse astub (§ 24), wälja arwatud käesolewa seaduse § 24 punkt a ettenähtud juhtumised;

b) kui lesk uuesti abiellub (§ 37);

c) kui leskmees saab uuesti töowõimeliseks wõi omandab sissetuleku wõi waranduse (§ 33 p. c);

d) kui lesk kohtu poolt mõistetakse karistusele, mis pensioniõiguse ära wõtab;

e) kui lesk Eesti wabariigi kodakondsusest lahkuib.

§ 101. Pensioni maksmine lastele (§ 33 p. b) lõpetatakse:

a) kui laps, kes koolis ei käi ega ametit ei õpi, saab 18. aastaseks, kes aga koolis käib wõi ametit õpib — 20. aastaseks (§ 34 p. a);

b) kui töowõimetud lapsed omandawad töowõime, sissetuleku wõi waranduse (§ 34 p. b);

c) kui laps kohtu poolt karistusele mõistetakse, mis pensioniõiguse ära wõtab;

d) kui laps Eesti wabariigi kodakondsusest lahkunud.

§ 102. Kohtuotsuse täidesaatmisel, mille tagajärjeks pensioniõiguse kaotamine, saadawad kohtu täidesaatwad asutused kohtuotsuse ärakirjad töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonnale.

§ 103. Kui pensionisaaja uuesti teenistusse astub, peab teenistusse määraja ülemus sellest töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonnale teatama.

Juhataja **L. Raudkepp**: Sõna on uue paragrahwi esitamiseks rkl. Holberg'il.

J. Holberg (põl.): Käesolewa seaduse § 6 alusel ei tohi pensionimäär nendel isikutel, kes ka weneajal teenistuses olnud, tõusta üle 13.000 marga. Meie leiame, et seesugune määr nende isikute kohta, kel iseäralikud teened meie riigi vastu on, oleks ülekohtune. Et meil aga seesuguseid isikuid on niihästi kohtu, kui ka muul riigiteenistuse alal, see on kindel. Seepärast tuleb tähendatud ettepanek parandada ja wastaw korrektiiv seadusesse sisse wõtta, millega antakse Wabariigi Walitsusele õigus üksikute juhustel nendele isikutele pensionimäära kõrgendada, selle määranani, nagu oleks nad kogu aja Eesti wabariigi kestwusel Eesti wabariigi piirides mööda saatnud. Sellepärast teen ettepaneku wõtta uus paragrahw sisse § 103-a alla:

„Wabariigi Walitsusel on õigus iseäralikkude teenete eest §§ 17 ja 18 ära tähendatud üksikutele pensionääridele määrata pensioni ühel alusel nende riigiteenijatega, kes kogu teenistusaja wabariigi kestwuse ja piirides mööda saatnud“.

Töö - h o o l e k a n d e m i n i s t e r
Chr. Kaarna: Teisel lugemisel on pensioniseadusega õnnelikult lõpule jõutud. Ma tähendasin kord waremalt, et pensioniseadus tuleks kiires korras

wastu wõtta, kuid tema maksmapanemine nõuab veel hulga eeltööd, mille peale kuulub tingimata mitu kuud. Millal seadus III-le lugemisele tuleb, seda praegu kindlasti ei tea. Kuid arwan siiski, et see õige pea sünnib ja et oktoobrikuul wõiks teda „Riigi Teatajas“ awaldada. Aga arwesse wõttes seda, et käesolewa aasta eelarwes summasid pensionimaksmiseks ei ole ja et ka soowitaw ei ole, et pensionimaksmine siis peaks algama, kui eeltööd veel täiesti tegemata on, peaks küll wististi wastuwõetaw olema nõudmine, et pensionimaksmine algaks 1. jaanuarist 1925 a. Mina arwan, et pensioniseaduse elluwõimise alguse edasilükkamine kaheks kuuks ei wõiks wastuseismist leida ega ka neile tülikäsimuseks olla, kes käesolewa seaduse järele pensioni saada wõiwad. Sellelt seisukohalt wälja minnes teen järgmise täiendawa ettepaneku:

„§ 105. Pensionimaksmist käesolewa seaduse järele alatakse 1. jaanuarist 1925 aastal“.

Juhataja L. Raudkepp: Härra töö-hoolekandeministri ettepanek kuulub § 104-a järele. Kui § 104 läbi hääletatud on, siis tuleks see paragrahw arutamisele. Siis wõib sõna wõtta järjekorras. See paragrahw on mõeldud 105-a paragrahwina. Lõpusõna on aruandjal rkl. Holberg'i ettepaneku kohta.

Aruandja L. Johanson: See küsimus oli rahaasjanduse komisjonis arutamisel ja tema otsustas ta eitawalt. Kui üksikutele isikutele pensioni wõi mingisugust rahalist tasu määrata, wõib seda teha erimäärustega, nii nagu seda ka senni tehti. Peale selle ei ole härra Holberg'i ettepanek juba sisuliselt wastuwõetaw sellepärast, et tema näeb ette sarnaseid juhtumisi, et pensioni määratakse isikutele, kes weneajal on teeninud § 17 ettenähtud kohtadel, mis pensioniõiguse annawad, kuna aga wõiwad iseäralikkude teenetega olla ka isikud, kellel § 18 põhjal pensioniõigus on. Pensioni wäljateenimise ajaks loetakse § 18 järele ka see aeg, mis nemad enne Eesti wabariiki on teeninud sarnastel kohtadel, mis käesolewa seaduse järele pensioniõiguse annawad. Rkl. Holberg'i ettepanekus aga tõmmatakse kindel piir selle pensioniõigusega, mis endistel Wene ametnikkudel oli. Kui niiviisi eraldama hakatakse, on

weel vähem põhjendatud sarnane wäljawõte ja rahaasjanduse komisjoni nimel mina selle ettepanekuga ühineda ei saa.

Juhataja L. Raudkepp: Härra Holberg'i ettepanek kõlab nii: Teen ettepaneku wõtta § 103-a järgmiselt:

„Wabariigi Walitsusel on õigus iseäralikkude teenete eest § 17 ja 18 äratõendatud üksikutele pensionäridele määrata pensioni ühel alusel nende riigiteenijatega, kes kogu teenistusaja wabariigi kestwuse ja piirides mööda saanud“ (Hääletatakse.) Mul on raske otsustada. Panen ettepaneku uuesti hääletamisele ja palun hääled ära lugeda. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 21, wastu 24 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. (J. Holberg, põl.: Palun kinnist hääletamist. K. Wirma, sd.: Kinnist ei saa nõuda.) Härra Holberg nimetas sedelitega hääletamiset. Palun sedelid wälja jagada. Kui ollakse rkl. Holberg'i ettepaneku wastu, siis palun kirjutada „wastu“, kui ollakse poolt — palun kirjutada „poolt“. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 22 häält, wastu 31, erapooletuid ei ole, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 104. Käesolewa seaduse teostamiseks tarwilikud juhatuskirjad annab wälja töö-hoolekandeministeerium.

Juhataja L. Raudkepp: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 104 wastu wõetud.

Härra töö-hoolekandeministri poolt on ettepanek tehtud juurde wõtta § 105: „Pensionimaksmist käesolewa seaduse järele alatakse 1. jaanuarist 1925 aastast“. Selle ettepaneku kohta on sõna rkl. Liigand'il.

O. Liigand (rhw.): Nagu juba töö-hoolekandeminister siin tähendas, on sellele seadusele II. lugemisel palju laiem ulatus antud, kui esialgu Wabariigi Walitsuse eelnõus oli ette nähtud. Ja ei ole praegu ei walitsusel, ei ka rahaasjanduse komisjonil mingisuguseid andmeid ega teateid selle kohta, kui suured kohustused see seadus peale paneb riigile. Niisugusel korral wõib kergesti wõimalik olla, et meie kõigeligemal ajal seda seadust korralikult täita ei suuda. Sellepärast liksaks mina töö-hoolekandeministri poolt

tehtud ettepanekule weel teise osa juurde. Nimelt oleks soovitaw, et Wabariigi Walitsusele õigus jäetakse üksikute pensionisaaajate liikidele pensionimaksmise tähtaega edasi lükata, kui mitte kaugeemale, siis vähemalt 1. jaanuarini 1926 a. Nii et mina soovitaksin § 105 lõppu juurde lisada: kusjuures Wabariigi Walitsusele jääb õigus üksikute pensionisaaajate liikidele pensionimaksmise tähtaega edasi lükata kuni 1. jaanuarini 1926 a.

J. Piiskar (is.): Mitmel puhul on paremalt tiwalt ja keskkohalt lastud wälja paista, ka praeguse pensioniseaduse arutamise puhul, et pahem tiib olla see, kes pensioniseadust saboteerib, tema wastuwõtmist takistada püüab. Kui selle seaduse § 1 arutamisel waidlused tekki- sid, siis vähemalt kuluaarides tehti mit- mele sotsialistliku rühma liikmele ette- heiteid, et tahetawat jälle seda seadust wenitama hakata jne. Arutamised on aga ootamata kombel nähtawasti isegi nen- dele etteheitjatele selgeks teinud, et sar- nast tahtmist pahemal tiwal ei ole, sest kahe koosolekuga on 100 paragrahwi läbi lugeda jõutud. Et nüüd see ette- heide põrmuks on warisenud, siis pole muud, kui tuleb oma mees tulde saata, kes peab abinõu otsima, kuidas selle sea- duse elluwiiimist takistada. Minu här- rad, olge siis otsekohesed ja õelge, et meie ei taha seda seadust maksma panna, enne kui aasta wõi kahe pärast. Lükake ta edasi, aga mikspärast otsitakse siis kõiksugu teid, kuidas pensioniseadu- sest mööda hiilida, nagu ka härra Hol- berg tahtis teha, nõudes, et nendele, kel- lele Wabariigi Walitsus arwab, wõidakse märksa kõrgemat pensioni maksta. Nüüd tullakse teise ettepanekuga, mis pen- sioniseaduse maksmahakkamist wõib hulgaks ajaks edasi lükata. Sest ei õelda poole sõnagagi, missugused on need liigid, kellele pensionimaksmine edasi lükatakse. Aga kui Wabariigi Walitsus arwab heaks kõigile pensioni- maksmist edasi lükata, mis siis? Härra Liigand ütleb ka nii mokaotsast: kas wõi üheks aastaks. Aga wõib olla tullakse siis, kui see üks aasta möödab on, selle- sama motiwwiga ja lükatakse jälle aas- taks edasi? Kui tahetakse pensionisea- dust maksma panna, siis pandagu ta maksma, aga kui ei taheta, siis õeldagu seda otsekohe, siis teeb igaüks sellest wastawad järeldused. Aga sarnasel

wiisil walitsusele seadusandlikka woli- tusi anda ei ole mingit wajadust. See ai- nuke motiww, mille härra Liigand ette- tõi, ei kannata mingit arwustust. Teie ütlete, et walitsusel ei ole andmeid nende kohustuste kohta, mis selle seaduse maksmahakkamisega tema peale wõiks tulla. Aga kelle süü see on, et walitsusel andmeid ei ole. Ega see ei ole täna- päewa seadus. See seadus on aastaid walminud, ja sel kujul, nagu ta praegu Riigikogu poolt wastu wõetud II lugemi- sel, oli see teada walitsusele juba tänawu kewadel, kui eelnõu komisjonis lõpuli- kult wastu wõeti. Walitsus esitas sealgi oma ettepaneku, aga ei wõtnud waewaks õelda, missuguseid kohustusi see seadus peale paneb. Ja kui walitsus nii üks- kõikselt waatab selle peale, siis ei ole ime, et temal andmeid ei ole. Meie aga arwame, et walitsus oleks pidanud isegi siis, kui see teda ennast ei oleks huwi- tanud, wõtma õelda, kuipalju see seadus maksma läheb. Ja nüüd alles, kui mitu aastat on seaduse kallal waieldud, nüüd alles tullakse seaduse maksmapanemist sellepärast wenitama, et walitsusel ei ole andmeid. Aga kui tema kümne aasta jooksul ka neid andmeid ei kogu, kas siis peab kümme aastat weel ootama, enne kui pensioniseadus maksma pääseb? Meie arwame, et sarnaste motiwwidega ei saa ometi põhjendada seaduse edasilükka- mist. Kui walitsus oleks tahtnud, siis oleks ta wõinud igasuguseid andmeid selle aja jooksul koguda. Ja kui nüüd see motiww ette tuuakse, siis on see ai- nult ettekääne, et leida wiisakas käeliig- gutus seaduse maksmahakkamise edasi lükkamiseks. Meie arwates on walitsu- sele sarnaste erakorraliste wolituste and- mine ülearune, ja see on weel ülearusem nendel motiwwidel, mida härra Liigand ette kandis.

Töö - hoolekandeminister
Chr. Kaarna: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Wabariigi Walitsuse nimel sele- tasin mina juba kewadisel istungjärgul, et wäga soovitaw oleks, kui pensioni- seadus juba nüüd, see tähendab — eelmi- sel istungjärgul wastu wõetaks. Tähtis ja tarwilik on mitte üksnes see, et riigi wastaw keskasutus seaduse elluwiiimi- seks tarwilikka eeltöid jõuaks teha, waid ka see asjaolu, et need, kes käesolewa seaduse järele pensioniõiguse omanda- wad, samuti ka omawalitsused, kes pen-

sionikapitaali heaks maksusid peawad maksuma, seadusega tutwuneda saaksid. Samuti ütlesin mina siis, et walitsus kõige-sündsamaks tähtjaks, millest peale pensioniseadus tuleks maksuma panna, — 1. jaanuari peab. Selkorral seadust wastu ei wõetud, kuid sellest hoolimata ei pea walitsus mitte soowitawaks pensioniseaduse maksmahakkamise tähtaega muuta. See tähendab, seadus peaks maksuma hakkama hiljemalt 1. jaanuaril 1925 a. Kui sellegi wastu mõnelt poolt waieldakse, siis wõiwad need waidlused tulla põhjustel, mis mitte tähtsad ei ole. Mina soowitan tungiwalt, et III lugemine mitte ei weniks, waid et pensioniseadus wõiks „Riigi Teatajas“ ilmuda juba oktoobrikuul. Siis tutwunewad temaga, nagu ma juba ütlesin, ka need, kellel õigus pensioni saada, ja omawalitsused. Kuigi ministeerium kõigi eeltöödega 1. jaanuariks lõpule ei jõua, suurem osa nendest saab siiski tehtud.

Mis nüüd puutub rkl. Liigand'i täiendawasse ettepanekusse, siis olen mina isiklikult sellel arwamisel, et Wabariigi Walitsus omale sarnast wolitust ei taha, kui seadus wastawalt walitsuse seisukohadele wastu wõetakse. Ma ei kõnele praegu mitte sellest, et walitsuse ettepanek esimese paragrahwi juures tagasi lükati, kuid täna ja wist ka eelmisel koosolekul wõeti wastu ettepanekud, mis wõimaldawad pensioni saada ka pensionääri wanematel. Seda küsimust ei ole Riigikogu ennemalt kaalunud, ka Wabariigi Walitsus mitte. See lisandus toob wäljaminekuid juurde, kuid kui palju, seda ei tea. Rkl. härra Piiskar arwab, et kes muud, kui ikkagi walitsus selles süüdi on, kui andmeid ei ole selle kohta, kui palju pensionääride wanematele tuleks anda. Kui nüüd nii tumedalt tahetakse asja ära otsustada, siis ei ole see ikkagi hea, vähemalt Riigikogul peaks teada olema, kuipalju pensionääride wanemad saawad, kas 5 miljonit wõi 25 miljonit. See on ju iseenesest väga tähtis. Ja sellest seisukohast wälja minnes ei ole walitsusele teatud wolituse andmine wist mitte ülearune, seda enam, nagu ma juba tähendasin, et seda usaldust mitte kurjasti ei tarwitata. Kui aga walitsuse ettepanekud kolmandal lugemisel wastu wõetakse, siis ei ole seda wolitust tarwis.

Juhataja L. Raudkepp: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Mis puutub töö-hoolekandeministri ettepanekusse, nimelt, et seadus hakkaks maksuma 1. jaanuaril 1925 a., siis ei saa ma rahaasjanduse komisjoni nimel sellega ühineda ja ei leia ka seda mitte põhjendatud olewat. Siin on juba tähelpanu selle peale juhitud, et koosseisude vähendamise asutustes ette wõetakse ja et lahtilastud ametnikud 3 kuu palga ette saawad. Siis on juba wõimalus pensioniseadust teostada ja ametist lahti lasta neid inimesi, kes on tööle wanad, selleasemel, et nende asemel lahti lasta noori inimesi ja neile täie palga suuruses pensioni maksta. See ei oleks ka riigikassa seisukohalt mitte õiglane.

Mis puutub härra Liigand'i ettepanekusse, siis, wõib olla, on see sellest tingitud, et praegu kahjuks, sarnane walitsus on, kes nõus on iga silmapilk wastu wõtma igasuguseid wolitusi. Wolitusi on aga ka sarnaseid, mida walitsus tahtma ei peaks. Kujutage ette walitsuse seisukorda, kui seadus pandaks maksuma ja korraga antaks walitsusele otsustada, et waligu ta ise üksikud liigid wälja, kes enne pensioni peale lähewad nende hulgast, kellel selleks seaduslik õigus on. Mis siis ütlewad need teised liigid? Mis õigusega walib walitsus ühe liigi wälja ja teised liigid eemaldab — siin peab ütleva, et need on sarnased wolitused, mida ükski walitsus tahtma ei peaks. Ka see ei ole põhjendatud, et ei ole tarwilikul määral andmeid. Rahaasjanduse komisjon ei ole seda seadust mitte laiendanud, waid on teda kitsendanud. Walitsuse ettepaneku järele on wõetud pensioni ülemmääraks 1 palgaaste ja komisjoni ettepanek, nii nagu see ka II lugemisel läbi läks — 3 aste. Waadake, siin on kokkuhoidmine. Walitsuse ettepaneku juures wõis pensioni saada see, kes 20 aastat oli teeninud, siin aga — 25 aastat. Siin on jällegi kokkuhoidmine. Walitsuse ettepaneku järele wõis inimene, kui ta 18-aastaselt riigiteenistusse astunud, pensioni saada 38 aastaselt, käesolewa seaduse järgi aga 55 aastaselt. Waadake, see kokkuhoidmine on niwõrd suur, et need parkümmend töolist, kes töökodadest juurde tuleksid, seda ülejääki ära ei tarwita. Siis peaks raha üle jääma kõige selle laienduse peale waatamata. Nii ei leia mina mitte rahalisest seisukohast seaduse maksmapanemise edasilükkamise 1. jaanuarini 1925 a.

peale, põhjendatud olewat, ja ei leia ka mitte wõimaliku olewat, et ühes õiguslikus riigis walitsusele sarnane wolitus antaks, mille järele ta wõib üksikuid isikuid liigitada. See on minu arwates onupoja-poliitika kultuweerimine seadusandlikus korras ja muud ei midagi.

Juhataja L. Raudkepp: Härra töö-hoolekandeministri poolt on ettepanek, wõtta wastu uus paragrahw: „§ 105. Pensionimaksmist käesolewa seaduse järgi alatakse 1. jaanuarist 1925 a.“

Rkl. Liigand'i poolt on täiendaw ettepanek § 105 lõppu juurde lisada: „Kusjuures Wabariigi Walitsusele jääb õigus üksikutele pensionisaajate liikidele pensionimaksmise algamise tähtaega edasi lükata kunni 1. jaanuarini 1926 a.“

Panen hääletamisele töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna ettepaneku. (Hääletatakse.) Poolt on antud 27 häält, wastu 23, sellega on § 105 wastu wõetud.

Panen hääletamisele rkl. Liigand'i lisanduse. (Hääletatakse.) Poolt on 16 häält, wastu 26, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Sõna uue paragrahwi ettepanemiseks on rkl. Kalbus'el.

T. Kalbus (töer.): Teeksin ettepaneku wastu wõtta täiendaw paragrahw. Ehk see paragrahw küll kuuluks § 18-da järele, kuid kolmandal lugemisel wõib teda ümber paigutada. Et kolmandal lugemisel pole wõimalust mingisugust uut parandust teha, siis teen ettepaneku wõtta käesolewa seaduse lõppu järgmine täiendaw paragrahw: „Eesti kodanikud, kes Wene walitsuse ajal riigiteenistuses on olnud ka wäljaspool wabariigi piire, kuid kui nende teenistus Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal Eesti huwides on sündinud, wõetakse arwesse pensionimääramisel ka nende teenistusaeg Wene walitsuse ajal.“

Nagu teada, on wõetud selle seaduse järele arwesse need riigi ja omawalitsuse teenijad, kes on teeninud nendes maa-alades, mis Eesti riigi piirides. Aga, nagu teada, asus kohtupalat ja senat Wene maal, ning ka Baltimaade asjad käisid nende kohtute alla. Kõigetähtsam oli see, et Wene kohtupalati juures oli III. departemang, kus olid ainult Baltimaade asjad otsustada. Seal teenisid wast kaks

kunni kolm isikut, kes ainult Balti asjadega tegemist tegid. Et aga nimetatud departemang Peeterburis asus, siis ei ole nendel isikutel käesolewa seaduse järele mitte õigust pensioni saada, kuna pensionisaamise õiguse alla kuuluvad ainult need isikud, kes teeninud praegustel Eesti riigile kuuluwatel maa-aladel. (Wahelhüüded: On õigus saada pensioni § 17-da järele.) Kui kolmandal lugemisel selgub, et § 17 juba selle õiguse annab, siis wõidakse minu poolt ettepanud paragrahw tagasi lükata. Minu arwates ei anna § 17 seda õigust mitte. Kuna neil isikutel täielik pensionisaamise õigus peaks olema, sellepärast et nemad on rohkem töötanud Eesti riigi kasuks, kui wast mõni teine, näiteks seaduste tõlgitsemiste alal jne. Minu arwates ei wõiks see ettepanek riigikassale isearalikka raskusi peale panna, kuid põhimõte oleks igatahes õige. Kui kolmandal lugemisel selgub, et seadus selle juba ise ära määrab ja minu ettepanek ülearune on, siis wõib see paragrahw wastu wõtmata jääda.

Juhataja L. Raudkepp: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Kui tahetakse selle parandusega õigust anda neile kohtutegelastele, kes enne Wene maal teenisid, pensioni saada, siis ei ole seda tarwis, sest § 17 järele wõetakse arwesse teenistusaeg, kus nad teenisid, kas siin wõi Wene maal. § 18 näeb ette ainult neid juhtumisi, kus on tegemist nendega, kellel weneajal ei olnud pensioniõigust. Siin wõetakse arwesse teenistusaeg, mis nemad teenisid enne praegustes Eesti wabariigi piirides kohtadel, mis käesolewa seaduse järele pensioniõiguse annab. Wõiks näitena tuua meie wallakirjutajaid ja kooliõpetajaid, kellel enne weneajal pensioniõigust ei olnud, praegu aga on. Neil wõetakse arwesse ka teenistusaeg, mis nad weneajal teeninud praeguse wabariigi piirides. Wõib ka juhtumisi ette tulla, kus on teenitud kohtadel Wene maal, kus pensioniõigust ei olnud, kuid nende kohta on rahaasjanduse komisjon eitawal seisukohal, sest nii laiaulatuslikuks ei wõi käesolewat seadust teha.

Juhataja L. Raudkepp: Hääletamisele tuleb rkl. Kalbus'el ettepanek:

§ 106 „Eesti kodanikud, kes Wene walit-
suse ajal riigiteenistuses on olnud ka wäl-
jaspool wabariigi piire, kuid kui nende
teenistus Wabariigi Walitsuse otsuse põh-
jal Eesti huwides on sündinud, wõetakse
arwesse pensionimääramisel ka nende
teenistusaeg Wene walitsuse ajal.“ (Hääl-
letatakse.) Poolt on antud 16 häält,
wastu — 26 häält, seega on ettepan-
ek tagasi lükatud.

Ühes sellega on kõik paragrahwid
ühes kolme tabeliga II lugemisel wastu
wõetud.

(Hüüded: Lõpetada!) Ettepan-
nek on tehtud koosolekut lõpetada.
(Hääletatakse.) Nähtawa ena-
musega on ettepanek wastu
wõetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 8.50 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **L. Raudkepp**,

Abisekretäär **Osk. Köster**,

Abisekretäär **J. Wain**.